

Draft - Dokumenti i Politikave të Përfshirjes Sociale 2023 – 2027

**Matja, Monitorimi dhe Raportimi i Rezultateve të Politikave të
Përfshirjes Sociale**

Qershor 2023

Lista e Shkurtimeve

AANJ	Anketa e të Ardhurave dhe Nivelit të Jetesës
ABF	Anketa e Buxhetit të Familjes
AFP	Arsimi dhe Formimi Profesional
AFTP	Arsimi dhe Formimi Teknik dhe Profesional
AMNJ	Anketa për Matjen e Nivelit të Jetesës
AROPE	Në rrezik varfërie dhe përjashtimi social
DPPS	Dokumenti i Politikave të Përfshirjes Sociale
ESSPROS	Sistemi i Integruar European për Mbrojtjen Sociale
GMIP	Grupi i Menaxhimit të Integruar të Politikave
GSPS	Grupi i Statistikave të Përfshirjes Sociale
ILO	Organizata Ndërkombëtare e Punës
INSTAT	Instituti i Statistikave
IOM	Organizata Ndërkombëtare për Migracionin
ISHP	Instituti i Shëndetit Publik
KPS	Komiteti i Planifikimit Strategjik
MAD	Ministri, Agjenci dhe Departamente
MD	Ministria e Drejtësisë
MHK	Metoda e Hapur e Koordinimit
MSA	Marrëveshja e Stabilizim Asocimit me BE
MSHMS	Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale
OBSSH	Organizata Botërore e Shëndetësisë
OECD	Organizata për Zhvillim dhe Bashkëpunim Ekonomik
PBA	Programi i Buxhetit Afatmesëm
PBB	Prodhimi i Brendshëm Bruto
PKV	Plani Kombëtar i Veprimit
PNUD	Programi i Kombeve të Bashkuara për Zhvillim
SBT	Struktura Burimore Teknike
SKPS	Strategjia Kombëtare e Përfshirjes Sociale
SKZHI	Strategjia Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim
SHKP	Shërbimi Kombëtar i Punësimit
UN WOMEN	Entiteti i OKB-së për Barazinë Gjinore dhe Fuqizimin e Grave
UNESCO	Organizata e Kombeve të Bashkuara për Edukim, Shkencë dhe Kulturë
UNICEF	Fondi i Kombeve të Bashkuara për Fëmijët

Pasqyra e Lëndës së Dokumentit Strategjik

LISTA E SHKURTIMEVE	2
PASQYRA E LËNDËS SË DOKUMENTIT STRATEGJIK	3
1. PËRMBLEDHJE EKZEKUTIVE	4
2. HYRJE	8
2.1. Koncepti i Përfshirjes Sociale	8
2.2. Pse ky dokument strategjik për politikat gjithëpërfshirëse sociale.	10
2.3. Arritjet e dokumentit të mëparshëm strategjik	10
2.4. Pritshmëritë për dokumentin e ri të përfshirjes sociale	12
3. VIZIONI, OBJEKTIVAT STRATEGJIKE, DHE FUSHAT E MATJES TË POLITIKAVE TË PËRFSHIRJES SOCIALE	14
3.1. Vizioni i dokumentit	14
3.2. Objektivat e përgjithshme të dokumentit strategjik	14
3.3. Fushat e matjes dhe monitorimit të politikave të përfshirjes sociale	16
3. METODOLOGJIA	19
4. SHTYLLAT, INSTRUMENTET, DHE MASAT PËR MATJEN DHE MONITORIMIN E PËRFSHIRJES SOCIALE	21
4.1. Shtylla A: Sisteme të qëndrueshme për përfshirjen sociale	21
4.1.1. Instrumenti I – treguesit statistikorë.....	22
4.1.2. Instrumenti II - Terminologjia.....	23
4.1.3. Instrumenti III – Të dhënat administrative.....	24
4.1.4. Instrumenti IV - Struktura Burimore Teknike.....	24
4.2. Shtylla B: Menaxhimi i përfshirjes sociale dhe dialogut mbi politikat	26
4.2.1. Instrumenti I - Analiza cilësore e përfshirjes sociale.....	26
4.2.2. Instrumenti II – Raportimi vjetore.....	28
4.2.3. Instrumenti III - Strategjia e komunikimit.....	29
5. FUSHAT DHE TREGUESIT PËR MATJEN DHE MONITORIMIN E PËRFSHIRJES SOCIALE	31
5.1. Treguesit e Varfërisë	31
5.2. Vështrim i përgjithshëm mbi treguesit e punësimit dhe aftësive për punë	35
5.3. Vështrim i përgjithshëm mbi treguesit e shëndetit	37
5.4. Vështrim i përgjithshëm mbi treguesit për arsimin dhe formimin	40
5.5. Vështrim i përgjithshëm mbi treguesit e mosplotësimit të nevojave bazë (privimi material/mungesa materiale)	41
6. ORGANIZIMI ADMINISTRATIV	44
7. ANEKSE	47
7.1. Matrica e Planit të Veprimit për Dokumentin e Politikave të Përfshirjes Sociale	48

1. Përmbledhje ekzekutive

Vizioni

Vizioni i Dokumentit të Politikave të Përfshirjes Sociale (DPPS) është të garantojë një sistem transparent, të përgjegjshëm dhe të rregullt për vlerësimin e përfshirjes sociale në të gjitha fushat e politikave të varfërisë dhe mbrojtjes sociale, punësimit dhe aftësive, shëndetit, arsimit, strehimit dhe mungesës së nevojave bazë, si dhe të të drejtave të njeriut. Objektivi i përgjithshëm i DPPS-së është të krijojë një kuadër të balancuar dhe të vazhdueshëm për të siguruar matjen, monitorimin dhe raportimin e përfshirjes sociale në Shqipëri përmes një grupi treguesish të konsoliduar, duke përmirësuar kështu rrugët e lidhjes së përfshirjes sociale me përmirësimin e politikave të qeverisë dhe përparimin e Shqipërisë drejt anëtarësimit në BE.

Krahas ruajtjes së stabilitetit dhe qëndrueshmërisë ekonomike, ndikimi i masave për uljen e varfërisë dhe nxitjen e përfshirjes sociale është një nga përparësitë kyçe të qeverisë, sepse këto masa do të ndihmojnë në çlirimin e potencialit të konsiderueshëm njerëzor të pashfrytëzuar në Shqipëri, si dhe uljen e ndikimit pengues të pabarazisë mbi rritjen ekonomike. Për të siguruar një program efikas të përfshirjes sociale, qeveria do të forcojë kuadrin e përgjithshëm monitorues, do të krijojë mekanizma për garantimin e një analize të saktë dhe do të përfshijë treguesit në nivel të BE-së për të matur përfshirjen sociale, përkrah një grupi plotësues të treguesve në nivel kombëtar.

Koncepti i përfshirjes sociale dhe nevoja për një analizë rigoroze

Nevoja për analizë rigoroze rrjedh nga fakti se termat varfëri, pabarazi dhe përjashtim social përdoren shpesh për t'iu referuar të njëjtës dukuri. Megjithatë, ndërsa varfëria dhe pabarazia janë rrjedhoja, përjashtimi social është edhe rrjedhojë, edhe proces. Përjashtimi mund të kryqëzohet me varfërinë që shkaktohet nga një grup disavantazesh të shumëfishta dhe të ndërlydhura, të cilat çojnë si në varfëri ekonomike, ashtu edhe në përjashtim social. Gjithashtu, përjashtimi është një element kyç për të shpjeguar se pse disa grupe mbeten në kurthin e varfërisë dhe nuk arrijnë të përfitojnë plotësisht nga investimet publike, si për shembull, në arsim dhe shëndetësi. Të varfrit nuk janë njëloj, përkundrazi, ata dallojnë për nga profesioni, përkatësia etnike, vendlindja apo mosha. Kuptimi i kësaj shumëllojshmërie është e rëndësishme për zhvillimin e politikave efikase. Koncepti i përfshirjes sociale nënkupton ngritjen e pyetjes se pse grupe të caktuara janë më të përfaqësuar ndër të varfrit; pse grupe të caktuara mbeten në kurthin e varfërisë duke mos mundur të përfitojnë plotësisht nga investimet publike, si për shembull, në arsim dhe shëndetësi; dhe pse grupe të caktuara marrin shërbime me cilësi më të ulët.

Koncepti i përfshirjes sociale nxjerr në pah natyrën e ndërthurur dhe shumëdimensionale të mungesës kronike që rrjedh nga përjashtimi social, si për shembull diskriminimi, i cili lidhet ngushtësisht me varfërinë dhe problemet që e shoqërojnë atë (si mungesa e shkollimit, shëndeti i dobët dhe niveli i ulët i pjesëmarrjes apo përfshirjes në tregun e punës). Gjithashtu,

përrjashtimi social nxjerr në pah edhe normat dhe sistemet e besimit që qëndrojnë në themel të përrjashtimit. Shkaqet themelore të varfërisë janë përrgjithësisht të padukshme në të dhënat empirike standarde dhe për rrjedhojë, mbeten përrgjithësisht të paeksploruara në analizat e zakonshme të varfërisë, si dhe nuk përrfshihen në strategjitë për uljen e varfërisë. Mungesa e shkaktuar nga përrjashtimi social zakonisht ndodh njëkohësisht në disa aspekte; politikat që përrmirësojnë vetëm një nga këto aspekte (si për shembull përrmirësimi i aksesit në arsim) nuk çlirojnë nga ndikimet e aspekteve të tjera. Individët dhe grupet marrin pjesë në shoqëri në tri fusha të ndërlidhura të përrfshirjes sociale: tregjet, hapësirat dhe shërbimet. Këto fusha përrfaqësojnë edhe pengesa, por njëkohësisht edhe mundësi për përrfshirje sociale. Aksesit në shërbime është thelbësor për të përrmirësuar kushtet në bazë të të cilave individët marrin pjesë në shoqëri dhe mundësia për të kërkuar hapësirë për pjesëmarrje është thelbësore për përrfshirjen.

Kuadri

Kuadri i përrgjithshëm i përrfshirjes sociale i parashtruar në këtë dokument të politikave, që bazohet në tregues nga gjashtë fusha, do të garantohet me anë të një vargu masash që ofrojnë qartësi dhe siguri lidhur me hapat që duhen ndërrmarrë. Megjithatë, jemi të vetëdijshëm se vetëm ky kuadër treguesish në vetvete nuk do të jetë i mjaftueshëm për të garantuar monitorim rigoroz dhe të rregullt të përrfshirjes sociale. Për të garantuar këtë monitorim do të nevojitet gjithashtu angazhim politik, si dhe përrgjegjësi dhe përrgjegjshmëri nga e gjithë administrata publike.

Do të duhet të bëhen përrpjekje për të përrmirësuar treguesit në vazhdimësi përrmes rishikimit periodik të kuadrit dhe analizës të kontekstit të politikave në dinamikën e tyre sociale, si dhe përrmes krijimit të kapaciteteve teknike dhe administrative për të rritur efikasitetin në mbledhjen e të dhënave, për të përrmirësuar njohuritë analitike dhe për të rritur ndërrgjegjësimin mbi rëndësinë që ka përrfshirja sociale për kohezionin social, rritjen ekonomike dhe zhvillimin politik të Shqipërisë në kontekstin e procesit të anëtarësimit të saj në BE.

Përrparësi do t'u jepet projekteve dhe programeve që e vënë theksin te lidhjet ndërrmjet përrfshirjes sociale, uljes së varfërisë, punësimit, shëndetit, arsimit, nevojave bazë dhe të drejtave të njeriut. Përrmirësimi i cilësisë dhe efikasitetit të matjes së përrfshirjes sociale do të rrisë kapacitetet e administratës për vlerësimin e politikave dhe kryerjen e analizave më të thella në këtë sektor. Do të zhvillohen diskutime me një numër grupesh të interesuara, mbi mënyrat e pasurimit të analizave vjetore të përrjashtimit social, si dhe mbi mënyrën e rritjes së llogaridhënies së zyrtarëve për politikat dhe programet për të cilat janë përrgjegjës.

Dokumenti i politikave dhe përrparësitë e tij

Gjatë zbatimit të planit, standardet e të dhënave do të rishikohen dhe përrditësohen me shpejtësi nga Grupi i Statistikave të Përrfshirjes Sociale¹ (GSPS), me ambicien për të garantuar që treguesit e përrfshirjes sociale të Shqipërisë të mbeten të kuptimshëm dhe të ndjeshëm ndaj kontekstit vendor, deri sa të jenë plotësisht në përputhje me standardet e BE-së dhe të

¹ Grupi i Statistikave të Përrfshirjes Sociale përrbëhet nga përrfaqësues të nivelit të lartë nga institucionet kryesore qeveritare përrgjegjëse për mbrojtjen sociale, punësimin dhe zhvillimin e sipërrmarrjes, shëndetin, arsimin, strehimin, drejtësinë dhe të drejtat e njeriut.

integrohen me sistemet statistikore të mbrojtjes sociale (ESSPROS) të BE-së. Sistemet e përfshirjes sociale në institucionet e qeverisjes qendrore dhe vendore do të forcohen për të garantuar mbledhjen e të dhënave për përfshirjen sociale sipas gjinisë, përkatësisë etnike, aftësisë së kufizuar dhe variablave të tjerë kyçë. Të dhënat për këta variabël ndërsektoriale duhet të jenë plotësisht të përputhshëm, me qëllim rritjen e mbulimit dhe aksesit në shërbimet publike.

Përfshirja sociale kërkon sisteme mbështetjeje moderne dhe të mirëintegruara. Për rrjedhojë, do të alokohen burime për të rishikuar strukturat institucionale përgjegjëse për menaxhimin dhe zbatimin e sistemeve efikase për monitorim dhe vlerësim të përfshirjes sociale. Rishikimi i mekanizmave institucionalë do të përbëjë një nga përparësitë kryesore në momentin kur në Raportin Vjetor të Përfshirjes Sociale në Shqipëri do të integrohen të dhënat nga anketat, ku përfshihet AANJ (Anketa e të Ardhurave dhe Nivelit të Jetesës), si dhe të dhënat e përftuara nga ESSPROS (Sistemi i Integruar European për Mbrojtjen Sociale), i cili është një mekanizëm i rëndësishëm në monitorimin dhe vlerësimin e shpenzimeve dhe përfitimeve sociale për familjet dhe individët në vështirësi. Do të duhet të ngrihet një sistem i unifikuar komunikimi dhe konsultimi për hartimin e një modeli konceptual të monitorimit të përfshirjes sociale, si dhe për bashkërendimin dhe financimin e veprimtarive të ndryshme. Për këtë qëllim, qeveria do të kërkojë mbështetje financiare dhe asistencë teknike nga partnerët e saj.

Trajnimet sistematike do të zhvillojnë aftësitë e zyrtarëve në nivel qendror dhe vendor. Masat që do të ndërmerren për të modernizuar kulturën e menaxhimit dhe për të zhvilluar mekanizma që do të garantojnë përfshirje sociale do të jenë një komponent i politikave publike që do të mbështesin programet, që synojnë rritjen e kapaciteteve për përfshirjen sociale.

Strategjitë, legjislacioni, rregullat dhe anketat nuk janë të mjaftueshme për arritjen e vizionit tonë për një sistem të specializuar për gjurmimin e përfshirjes sociale, si dhe për të qenë në hap me zhvillimin e treguesve të BE-s në fushat kryesore të politikave publike. Krahas përkushtimit politik, zhvillimi i funksioneve të ndryshme të përfshirjes sociale në institucionet kyçe, si dhe në ministrinë e linjës dhe njësitë shpenzuese, do të varet nga integriteti, aftësitë dhe përkushtimi i nëpunësve publikë. Do të zhvillohen trajnime sistematike për të zhvilluar aftësitë e punonjësve të qeverisë në nivel qendror dhe vendor. Programet për rritjen e kapaciteteve në fushën e përfshirjes sociale do të mbështeten nga masat për modernizimin e kulturës së menaxhimit dhe zhvillimin e mekanizmave për të garantuar që përfshirja sociale të bëhet pjesë e politikave publike.

Strukturat për zbatimin e dokumentit

Qeveria shqiptare ka tolerancë zero ndaj neglizhencës kundrejt përmirësimit të treguesve të përfshirjes sociale. Kudo dhe kurdo që do të zbulohen probleme, dobësi do të merren masa për përgatitjen dhe paraqitjen e ndryshimeve të nevojshme në mjete, sisteme dhe struktura. Grupi i Statistikave të Përfshirjes Sociale (GSPS), i bashkë-kryesuar nga Drejtori i Departamentit për Përfshirjen Sociale dhe Barazinë Gjinore (DPSBGJ) në Ministrinë e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale dhe Drejtori i Statistikave Sociale në INSTAT, do të mbështetet në pjesëmarrjen e zyrtarëve të nivelit të lartë nga institucionet kryesore qeveritare përgjegjëse për mbrojtjen sociale, punësimin, shëndetin, arsimin, strehimin, drejtësinë dhe të drejtat e njeriut,

si dhe të përfaqësuesve nga qarqet akademike dhe institutet kërkimore.

GSPS do të japë udhëzime gjithëpërfshirëse për përcaktimin e të dhënave dhe treguesve që do të përdoren për të analizuar në mënyrë retrospektive tendencat e përfshirjes sociale duke përdorur burimet ekzistuese të të dhënave, anketën AANJ dhe lidhjet me Anketën e Buxhetit të Familjes (ABF), Anketën e Forcave të Punës (AFP) dhe burime të tjera të të dhënave, si dhe zhvillimin e vazhdueshëm të treguesve të BE-së dhe ata kombëtarë.

Arritja e rezultateve

Krijimi i Grupit të Statistikave të Përfshirjes Sociale (GSPS) për të rishikuar treguesit do të garantojë një qëndrueshmëri afatshkurtër dhe afatgjatë të sistemit të treguesve. Struktura Burimore Teknike (SBT) do të kryejë funksionin e bashkërendimit të komponentëve të shtyllave përkatëse dhe do të shtyjë përpara zbatimin e nismave dhe reformave në secilin komponent.

Rezultatet e pritshme nga Dokumenti i Politikave të Përfshirjes Sociale janë:

- Zhvillimi, miratimi dhe përfshirja e politikave të përfshirjes sociale në strategjitë sektoriale dhe kuadrot/strategjitë e politikave kombëtare deri në vitin 2027.
- Harmonizimi/integrimi i raportimit për përfshirjen sociale në raportimin e rregullt të qeverisë, në kuadër të diskutimit të politikave të saj me BE-në për përparimin e bërë në përfshirjen sociale.
- Ulja e varfërisë dhe marginalizimit përmes shtimit të njohurive mbi llojet, shkaqet dhe intensitetin e përfshirjes sociale.

Reformat e tjera të përmendura në këtë dokument të politikave, si p.sh. ato që kanë të bëjnë me Strukturën Burimore Teknike (SBT) për përfshirjen sociale dhe analizën e varfërisë - përfshirë fondet konkurruese për çështjet metodologjike për analizimin e të dhënave të AANJ-së dhe analizën dytësore të të dhënave të AANJ-së; anketat cilësore të përjashtimit social në Shqipëri për vlerësimin e intensitetit, shkaqeve dhe llojeve të tij; fjalorin e termave të përfshirjes sociale; shqyrtimin institucional të drejtimit të përfshirjes sociale dhe promovimin e dialogut mbi politikat e përfshirjes sociale në Shqipëri, do të ndahen në faza dhe do të zbatohen gjatë të gjithë periudhës së planit.

Partnerët e jashtëm të Shqipërisë kanë një rol kyç në zhvillimin e sistemit të monitorimit të përfshirjes sociale të vendit, jo vetëm përmes mbështetjes së tyre financiare në investimet e konsiderueshme që nevojiten në zhvillimin e kapaciteteve njerëzore, por edhe përmes përvojës dhe ekspertizës teknike që mund të ofrojnë.

Veprimtaritë apo reformat e planifikuara për matjen dhe monitorimin e përfshirjes sociale nuk mund të realizohen të gjitha menjëherë; burimet financiare dhe njerëzore duhet të planifikohen në kohë. Për rrjedhojë, veprimtaritë do të zbatohen të ndara në faza gjatë periudhës së zbatimit të planit.

2. Hyrje

Pas dhënies së statusit të vendit kandidat për në BE, në qershor të vitit 2014 dhe vendimit për hapjen e negociatave për anëtarësim në mars të vitit 2020, BE-ja mbajti konferencën e parë ndërqeveritare dhe hapi zyrtarisht negociatat me Shqipërinë në korrik të vitit 2022. Qeveria e Republikës së Shqipërisë është angazhuar në plotësimin e detyrimeve ve të BE-së siç janë përcaktuar në samitet e Lisbonës dhe të Kopenhagenit, në dokumentin e zhvillimit të BE-së “*Drejt një Europe të Qëndrueshme 2030*”, dhe në strategji e direktiva të tjera. Për rrjedhojë, masat drejt përmirësimit të përfshirjes sociale dhe reduktimit të varfërisë janë bërë një element qendror për politikat e shtyllave sociale të integritimit në BE.

Hapat aktualë të procesit të integritimit në BE kërkojnë edhe përmirësimin dhe përditësimin e dokumentit strategjik që orienton politikat e përfshirjes sociale. Ky dokument, i cili përmbledh proceset matëse dhe monitoruese të zbatimit të politikave të përfshirjes sociale, synon rritjen e nivelit të përfshirjes sociale dhe reduktimit të varfërisë në vend, në kuadër të procesit të anëtarësimit. Ky dokument **bëhet thelbësor në procesin e** negociatave me Komisionin European në kapitujt 19 dhe 23 të MSA-së, të cilët marrin në konsideratë treguesit dhe objektivat e miratuara nga shtetet anëtare të BE-së. Qeveria, përmes INSTAT-it është investuar për të kryer periodikisht Anketën e të Ardhurave dhe Nivelit të Jetesës (AANJ) e cila përmirëson cilësinë e të dhënave, garanton harmonizimin e monitorimit të treguesve të përfshirjes sociale me ato të shteteve anëtare të BE-së, dhe siguron një bazë të shëndoshë për këtë dokument strategjik në pasqyrimin e nivelit të përfshirjes sociale dhe uljen e varfërisë në Shqipëri.

2.1. Koncepti i Përfshirjes Sociale

Politikat sociale gjithëpërfshirëse janë politika dhe masa që ndërmerren kryesisht nga qeveria dhe partnerët e saj për të promovuar dhe siguruar të drejtat dhe mirëqenien e të gjithë qytetarëve, duke përfshirë grupet e përjashtuara dhe të diskriminuara në shoqëri. Qëllimi kryesor i këtyre politikave është të luftojnë çekuilibrin sociale dhe të ndihmojnë në krijimin e një shoqërie më të drejtë dhe më të barabartë.

Politikat sociale gjithëpërfshirëse shërbejnë si mjet për të përmirësuar jetën dhe mirëqenien e të gjithë qytetarëve dhe për të reduktuar ndarjen dhe barazinë në shoqëri. Ato kërkojnë të promovojnë drejtësinë sociale dhe të ofrojnë mundësi të barabarta për të gjithë.

Përfshirja sociale ka të bëjë me masat që u mundësojnë individëve dhe grupeve të kenë qasje në shërbimet publike në mënyrë që të marrin pjesë me shkallën më të lartë të aftësive të tyre në jetën sociale, ekonomike dhe politike të shoqërisë në të cilën jetojnë. Për këtë arsye, politikat që mbështesin përfshirjen, pra, kanë për qëllim të sigurojnë qasje për të gjithë qytetarët në shërbime publike cilësore dhe në të mira publike që rrisin mirëqenien e tyre.

Koncepti i përfshirjes sociale lidhet me luftën kundër varfërisë dhe formave të tjera të përjashtimit social. Ai bën pyetjen se disa grupe janë më të përfaqësuar ndër të varfrit e disa të tjera mbeten në kurthin e varfërisë duke mos mundur të përfitojnë plotësisht nga investimet publike, si për shembull, në arsim dhe shëndetësi; dhe marrin shërbime me cilësi më të ulët. Koncepti i përfshirjes sociale zbulon natyrën e ndërthurur dhe shumë-përmasore

të mungesës kronike që rrjedh nga përjashtimi social, si për shembull nga diskriminimi. Matja dhe monitorimi i përfshirjes sociale shërben si shtysë e rëndësishme për nxjerrjen në pah të aspekteve më të thjeshta dhe lehtësisht të vëzhgueshme të varfërisë si shëndeti i dobët, mungesa e shkollimit, dhe niveli i ulët i pjesëmarrjes apo integritit në tregun e punës..

Në përgjithësi, investimi social, i cili forcon aftësitë dhe kapacitetet e njerëzve dhe i mbështet ata për të marrë pjesë plotësisht në tregun e punës dhe në jetën sociale, është kyç për konkurrueshmërinë dhe rritjen ekonomike.² Politikat përfshirëse sociale bazohen te arsimi gjithëpërfshirës; kujdesi cilësor për fëmijët; kujdesi shëndetësor gjithëpërfshirës; mundësitë e zgjeruara për formim dhe zhvillim të aftësive; mbështetja për punë-kërkim dhe aftësim, rehabilitimi dhe ri-integrimi i grupeve të cenueshme, si personat me aftësi të kufizuara, të mbijetuarit nga trafikimi, dhuna me bazë gjinore dhe dhuna në familje; strehimi social i përballueshëm financiarisht dhe drejtësi sociale.

Politika të tilla duhet të orientohen drejt të gjithë njerëzve dhe në veçanti drejt grupeve të cenueshme, duke rritur pjesëmarrjen e tyre në shërbime universale cilësore që garantojnë të drejtën për strehim të përballueshëm financiarisht, arsim/formim universal cilësor përgjatë të gjithë jetës, mbështetje për fëmijët, kujdes shëndetësor dhe social, mundësi për përballimin financiar të energjisë, ujit dhe shërbimeve të transportit.

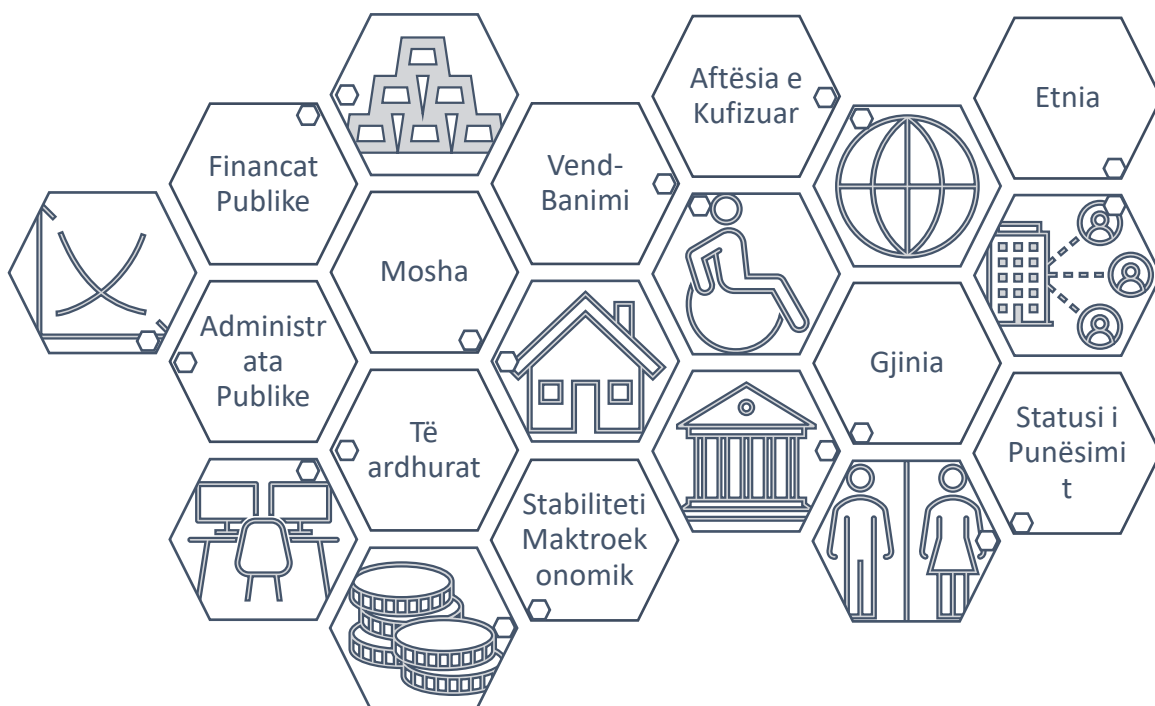

Figura 1: Elementet shtytës të përfshirjes sociale

² Komisioni Europian. (2013) *Drejt Investimit Social për Zhvillim dhe Kohezion*, Bruksel, 20.2.2013, COM(2013) 83 versioni përfundimtar.

2.2. Pse ky dokument strategjik për politikat gjithëpërfshirëse sociale.

Për të vlerësuar intensitetin, shkaqet dhe llojet e përfshirjes sociale, krahas strategjive të veçanta sektoriale, duhet të kuptohet mirë konteksti më i gjerë i zhvillimit, varfërisë dhe ai institucional si dhe faktorët që ndikojnë në përjashtimin, faktorë me bazë moshën, gjininë, përkatësinë etnike, vendndodhjen, punësimin, të ardhurat, aftësinë e kufizuar. Shihni figurën 1 më poshtë. Në fakt, këto janë shkaqet dhe pasojat e përjashtimit ku mbështetet dokumenti i politikave dhe masat kundër përjashtimit social.

Gjithëpërfshirja sociale paraqet një koncept që përshkruar veprimet dhe masat që ndërmerr shoqëria, qeveria dhe individët për të përmirësuar mirëqenien sociale dhe për t'iu përgjigjur sfidave sociale dhe mjedisore në një mënyrë të qëndrueshme. Këtu baza janë politikat dhe burimet financiare që sjellin ndryshime pozitive në komunitete dhe ndikojnë në zgjidhjen e problemeve sociale.

Në thelb, investimi social synon të krijojë ndryshime pozitive në shoqëri, duke adresuar shkaktarët kryesorë të problematikave sociale dhe duke përmirësuar qasjen ndaj drejtësisë sociale dhe të drejtave të njeriut. Investimi social fokusohet në zgjidhjen e çështjeve të rëndësishme sociale, si varfëria, mungesa e arsimit, diskriminimi, shëndetësia publike, mbrojtja e mjedisit dhe shumë të tjera.

Investimi social synon edhe formësimin e vlerave afatgjata në shoqëri, duke përmirësuar cilësinë e jetës së njerëzve dhe duke promovuar zhvillimin e qëndrueshëm në të gjitha nivelet. Përmes përpjekjeve të përbashkëta për të adresuar sfidat sociale, investimi social mund të ndihmojë në krijimin e një shoqërie më të drejtë, të barabartë dhe të qëndrueshme. Në përgjithësi, investimi social, i cili forcon aftësitë dhe kapacitetet e njerëzve dhe i mbështet ata për të marrë pjesë plotësisht në tregun e punës dhe në jetën sociale, është kyç për konkurrueshmërinë dhe rritjen³.

2.3. Arritjet e dokumentit të mëparshëm strategjik

Dokumenti Politik i Përfshirjes Sociale 2016-2020, i miratuar me VKM Nr. 87 të datës 3.02.2016, u bë një dokument i rëndësishëm i Qeverisë Shqiptare, për të garantuar një sistem bashkëkohor për vlerësimin e përfshirjes sociale në politika sektoriale si: mbrojtja sociale, punësimi dhe rritja e aftësive, shëndeti, arsimit, strehimi dhe sigurimi i nevojave bazë si edhe respektimi i të drejtave të njeriut. Synimi i dokumentit ishte t'iu paraqiste qeverisë një drejtim strategjik në një mënyrë të integruar dhe të ofronte një kuadër monitorimi mbështetur në në përgatitjen e Planit Kombëtar të Veprimit për Përfshirjen Sociale (PKVPS), i cili, në atë kohë, ishte një kërkesë standarde për anëtarësimin në BE.

Në këtë dokument, masat e parashikuara mundësonin matjen dhe monitorimin e qasjes së individëve dhe grupeve në shërbimet publike. Ato ndikonin në planet e Qeverisë, projektet dhe programet që theksonin lidhjen e përfshirjes sociale me uljen e varfërisë, me mbështetjen për arsim, punësim dhe sipërmarrje, përmirësimin e shërbimeve shëndetësore, strehimin dhe

³ Komisioni Europian. (2013) Drejt Investimit Social për Zhvillim dhe Kohezion, Bruksel, 20.2.2013, COM (2013) 83 versioni përfundimtar

nevojat e tjera bazë, si dhe pjesëmarrjen e të drejtave të njeriut. Dokumenti i Politikave të Përfshirjes Sociale (2016-2020) u zbatua vetëm pjesërisht. Theksi u vu kryesisht te monitorimi i përfshirjes/përfshirimit social përmes grumbullimit të të dhënave nga institucionet publike.

Rritja vjetore mesatare e Shqipërisë gjatë periudhës 2017 dhe 2021 ishte e paqëndrueshme. Në vitin 2017, ajo ishte 4,24 duke shënuar një rritje nga rritja e zakonshme prej 3% në vitet e mëparshme. Gjatë vitit 2020 u ul në 3,48% për shkak të tërmetit të vitit 2019 dhe pandemisë së COVID-19, për t'u rritur në 8,54% gjatë vitit 2021.⁴ Remitancat u rritën me 12% të PBB-së për periudhën 2020-22,⁵ 10,6% në vitin 2014 kundrejt vitit 2013, megjithëse mbetën dukshëm më të ulëta në krahasim me vitin 2012. Kryesisht prej kufizimeve të pandemisë por edhe prej vështirësive në përditësimin e të dhënave, monitorimi dhe matja e përfshirjes sociale sipas fushave të politikave publike dhe raportimi i tyre nuk ndoqi rrugën e parashikuar. Nga ana tjetër politikat gjithëpërfshirëse vazhduan të zbatohen dhe të kenë ndikimin e tyre në uljen e përfshirimit social dhe zbutjes së varfërisë. Gjatë periudhës 2017 – 202, qeveria ushtroi politika gjithëpërfshirëse sociale në këto fusha:

- a. Shëndetësia universale dhe gjithëpërfshirëse, ku u synua sigurimi i aksesit të gjithë qytetarëve në shëndetësi bazuar në nevojat e tyre të shëndetit, pa marrë parasysh statusin ekonomik, shoqëror apo etnik. Kjo masë përfshiu edhe sigurimin e vaksinimeve kundër COVID-19 dhe sigurimin e shërbimeve mjekësore, ilaçeve dhe mjeteve të nevojshme për trajtimin e sëmundjeve për të gjithë popullatën.
- b. Arsimiti para universitar për të gjithë, ku u synua sigurimi i mundësisë për të gjithë fëmijët dhe të rinjtë 03 – 18 vjeç për t'u arsimuar e për t'u mbështetur gjatë procesit mësimor. Përveç rritjes së ndjekjes së arsimit dhe forcimit të masave detyruese për ndjekjen e arsimit 9-vjeçar, politikat sociale gjithëpërfshirëse në arsim adresuan pengesat ekonomike dhe sociale që nuk i lejonin fëmijët të ndiqnin arsimin. Qeveria nxiti dhe vazhdon me politikat e shpërndarjes së librave falas për shtresat e varfëra të popullsisë dhe mbështetjen financiare me bursa për fëmijët nga familjet në nevojë e në rrezik deprivimi.
- c. Mbështetja sociale për familjet dhe personat e varfër përfshiu politikat dhe masat që rritën përfitimet për të varfrit, pensionet sociale dhe ndihmat për fëmijët. Qëllimi ishte të sigurohej që personat dhe familjet me të ardhura të ulëta të kishin nivel adekuat të mbështetjes ekonomike dhe të mund të përfitonin nga shërbimet sociale themelore pa kufizime e përjashtime. Masat mbrojtëse e mbështetëse u rritën dy deri tre herë për këto grupe gjatë dhe pas pandemisë.
- d. Barazi gjinore dhe lufta kundër diskriminimit u fokusua në bërjet e politikat sociale gjithëpërfshirëse që synonin sigurimin e barazisë së plotë gjinore luftimin e diskriminimit bazuar në racë, etnicitet, orientim seksual, moshë, besim fetar dhe të tjerë faktorë. Këto politika inkurajuan përfshirjen dhe barazinë e të gjithë individëve në shoqëri.
- e. Punësimi dhe zhvillimi ekonomisë social u bënë më gjithëpërfshirës duke zbatuar politika sociale gjithëpërfshirëse që përmbanin masa për krijimin e vendeve të punës

⁴ Norma e rritjes së PBB-së në Shqipëri 1981-2022 | MacroTrends

⁵ Remitancat, BP: Shqipëria, një nga dhjetë vendet përfituese më të mëdha | RTSH RTI

dhe zhvillimin e ekonomisë në mënyrë të qëndrueshme dhe sociale. U mbështet sipërmarrja sociale, u rrit pjesëmarrja dhe aksesimi në programet e nxitjes së punësimit duke i dhënë përparësi grave dhe vajzave të reja. U forcuan programet e punësimit për të rinjtë dhe skemat e çirakërisë si edhe pati rritje të pagës minimale dhe programeve të punësimit për grupet e përjashtuara.

2.4. Pritshmëritë për dokumentin e ri të përfshirjes sociale

Pas DPPS 2016-2020, Dokumenti i Politikave të Përfshirjes Sociale 2023-2027 synon të ketë ndikim të drejtpërdrejtë tek institucionet publike dhe të prodhojë rezultate të prekshme për jetën e qytetarëve nëpërmjet treguesve të matshëm. Dokumenti synon të përqendrohet në masa të zbatueshme që shkojnë përtej koncepteve dhe planeve. Për këtë arsye, standardet krahasuese të monitorimit me bazë performancën dhe objektivat përkatëse konsiderohen kyçe për të garantuar përparimin në zbatimin e masave të përfshirjes sociale. Metodologjia e DPPS-së për monitorimin e përfshirjes sociale duhet të garantojë krahasueshmërinë e treguesve kryesorë të përfshirjes sociale me ato të shteteve anëtare të BE-së dhe të shteteve që janë aktualisht në proces anëtarësimi në BE, si dhe të japë informacion mbi specifikat e problemeve të përfshirjes sociale që rrjedhin nga procesi i veçantë i tranzicionit në Shqipëri.

Përparësitë kryesore tematike gjatë periudhës së zbatimit të këtij dokumenti janë paraqitur në mënyrë të përmbledhur në pikat e mëposhtme:

- Krijimi i Grupit të Statistikave të Përfshirjes Sociale (GSPS) për të siguruar qëndrueshmërinë në përkufizime dhe në përdorimin e treguesve.
- Garantimi i mbledhjes dhe analizës së të dhënave administrative për gjininë, përkatësinë etnike dhe aftësinë e kufizuar.
- Përgatitja dhe botimi i një fjalori tematik me termat e përfshirjes sociale, i cili do u shpërndahet të gjitha institucioneve publike, instituteve kërkimore dhe organizatave joqeveritare.
- Hartimi dhe zbatimi i anketave cilësore periodike/tematike për përfshirjen sociale në Shqipëri, të cilat fokusohen tek intensiteti, shkaqet dhe llojet e përjashtimit social.
- Përgatitja e një raporti vjetor për përfshirjen sociale në Shqipëri, mbështetur në anketat dhe të dhënat cilësore ekzistuese dhe të ardhshme.
- Nxitja e dialogut mbi politikat për përfshirjen sociale në Shqipëri përmes një kalendari aktivitetesh dhe një konference kombëtare të përvitshme për përfshirjen sociale, si dhe përmes veprimtarive periodike.
- Krijimi i një Strukturi Burimore Teknike (SBT) për analizën e përfshirjes sociale dhe varfërinë.

Ekzistojnë edhe një sërë përparësish, që janë pjesë e të gjithë gamës së prioriteteve të përfshirjes sociale:

- Përmirësimi i njohurive të administratës publike, për të realizuar një analizë sasiore dhe cilësore të të dhënave të përfshirjes sociale dhe zbatimin e politikave përkatëse.

- Ngritja e kapaciteteve dhe ofrimi i trajnimeve me synim të qartë forcimin e kapaciteteve të administratës publike në nivel qendror dhe vendor, si dhe për të garantuar që përfshirja sociale është pjesë përbërëse e politikave në nivel kombëtar dhe vendor.
- Një strategji komunikimi për përfshirjen sociale që merr në konsideratë të gjitha nivelet e qeverisjes, sektorin privat dhe aktorët e shoqërisë civile.

3. Vizioni, objektivat strategjike, dhe fushat e matjes të politikave të përfshirjes sociale

Shqipëria i ka hyrë një rrugë të qëndrueshme, e cila do të zhvendosë fokusin e përfshirjes sociale nga një ide konceptuale në një praktikë për zbatimin e përfshirjes sociale në politika dhe gjenerimin e rezultateve më të mira. Kornizat konceptuale janë krijuar në përgjithësi bazuar në dokumentin e politikave dhe strategjinë e mëparshme, të cilat e trajtonin nocionin e përfshirjes sociale si një çështje ndërsektoriale.

DSPS 2023-2027 shpreh vizionin, fushën e zbatimit dhe objektivat për monitorimin dhe matjen e përfshirjes sociale dhe i shndërron ato në një plan veprimesh me masa konkrete dhe të zbatueshme. Dokumenti specifikon përgjegjësitë për zbatimin e dokumentit bazuar në një grup standardesh krahasuese për monitorimin e rezultateve.

3.1. Vizioni i dokumentit

Vizioni i DPPS-së është të garantojë një sistem për monitorimin dhe matjen e përfshirjes sociale në të gjitha fushat e politikave të uljes së varfërisë dhe të mbrojtjes sociale, punësimit dhe aftësive për sipërmarrjen, arsimit dhe formimit, shëndetit, strehimit, nevojave bazë dhe të drejtave të njeriut; si dhe të nxisë transparencën dhe llogaridhënien mbi mënyrën se si matet dhe përdoret përfshirja sociale për të mbështetur me informacione performancën e shërbimeve sociale.

3.2. Objektivat e përgjithshme të dokumentit strategjik

Objekti i përgjithshëm i DPPS-së është arritja e një kuadri të balancuar dhe të qëndrueshëm për të rritur besimin e publikut tek mënyra se si matet dhe raportohet përfshirja sociale në Shqipëri me anë të një grupi treguesish të shëndoshë të BE-së dhe kombëtarë, si dhe të përmirësojë mënyrën e lidhjes së përfshirjes sociale me përmirësimin e politikave të qeverisë dhe përparimin e Shqipërisë, si një vend kandidat për në BE, drejt qëllimit përfundimtar të anëtarësimit në BE.

DSPS ka tri synime kryesore:

- i. Të identifikojë dhe trajtojë sfidat me të cilat përballet monitorimi dhe matja e përfshirjes sociale duke përmirësuar treguesit e BE-së dhe ata kombëtarë që janë të nevojshëm për të mbështetur uljen e varfërisë dhe zhvillimin e masave efikase që rrisin mirëqenien.
- ii. Të nxisë koherencën e politikave, të vendosë përparësitë dhe të përcaktojë përgjegjësitë për monitorimin dhe matjen e përfshirjes sociale.
- iii. Të rrisë transparencën e ndikimit që kanë pasur politikat e ndjekura, si dhe të rrisë transparencën e përpjekjeve të bëra nga qeveria për forcimin e politikave që ndikojnë mbi përfshirjen sociale.

Pjesa më e madhe e DPPS-së mbështetet në strategji dhe plane veprimi ndërsektoriale që paraqiten të grupuara në vijim.

<i>STRATEGJIA KOMBËTARE E MBROJTJES SOCIALE (2020-2023)</i>	<i>PLANI KOMBËTAR I VEPRIMIT PËR PERSONAT ME AFTËSI TË KUFIZUARA (2021-2025)</i>	<i>PLANI KOMBËTAR I VEPRIMIT PËR BARAZI, PËRFSHIRJE DHE PJESËMARRJEN E ROMËVE DHE EGJIPTIANËVE (2021-2025)</i>
<i>STRATEGJIA KOMBËTARE PËR BARAZINË GJINORE (2021-2030)</i>	<i>STRATEGJIA KOMBËTARE PËR ZHVILLIM DHE INTEGRIM 2023-2030</i>	<i>STRATEGJIA KOMBËTARE E STREHIMIT SOCIAL (2016-2025)</i>
<i>STRATEGJIA KOMBËTARE E SHËNDETËSISË (2021-2030)</i>	<i>STRATEGJIA KOMBËTARE E ARSIMIT (2021-2026)</i>	<i>STRATEGJIA KOMBËTARE PËR KULTURËN (2019-2025)</i>
<i>STRATEGJIA KOMBËTARE E RINISË (2022-2029)</i>	<i>PROGRAMI KOMBËTAR PËR KONTROLLIN E KANCERIT (2021-2030)</i>	<i>STRATEGJIA KOMBËTARE E PUNËSIMIT DHE AFTËSIVE (2023-2030)</i>
<i>PLANI KOMBËTAR I VEPRIMIT PËR PROMOVIMIN E SHËNDETIT (2021-2030)</i>	<i>AGJENDA KOMBËTARE PËR TË DREJTAT E FËMIJËVE (2022-2026)</i>	<i>PLANI KOMBËTAR I VEPRIMIT PËR PERSONAT LGBTI (2021-2027)</i>

Për më tepër, DPPS plotësohet me masat për përmirësimin e qëndrueshmërisë dhe shpeshëtisë së Anketës së Buxhetit të Familjes (ABF), Anketës së Forcave të Punës (AFP), Anketës së BE-së për Statistikat e të Ardhurave dhe Nivelit të Jetesës (AANJ) dhe të Sistemit të Integruar European për Mbrojtjen Sociale (ESSPROS). Në këtë dokument pasqyrohet rëndësia që kanë këto anketa për përfshirjen sociale.

3.3. Fushat e matjes dhe monitorimit të politikave të përfshirjes sociale

Si politikë, përfshirja sociale është thelbësore në promovimin e qëllimeve të politikave të gjera për rritje dhe zhvillim si dhe për adresimin e shkaqeve të shumëfishta të deprivimit dhe varfërisë. Fushat kryesore të matjeve dhe monitorimit përfshijnë:

3.3.1. **Niveli i varfërisë.** Në vitin 2019 shkalla e varfërisë ishte 10%, që tregon një rënie të madhe nga shkalla e vitit 2016 prej 23,9% ⁶. Një rikuperim i fuqishëm u krye në vitin 2021, për shkak të politikave nxitëse dhe rigjallërimit të udhëtimeve, ndërtimit dhe aktiviteteve në industrinë nxjerrëse. PBB-ja reale u rrit në 8,5%, duke u rikuperuar plotësisht nga recesioni i shkaktuar nga pandemia. Shpenzimet publike (si përqindje e PBB-së) arritën në 31.5%, me një rënie të lehtë nga 32.6% në vitin 2020, ndërsa të ardhurat publike (si përqindje e PBB-së) u rritën lehtë në 27.0% krahasuar me 25.9% në vitin 2020.⁷ Nga ana tjetër, rritja nuk solli rritje të punësimit krahasuar me nivelin e para pandemisë, ai mbeti 12% edhe në vitin 2021 (për grup-moshën 15-64 vjeç). Të dhënat ekzistuese tregojnë se grupet e popullatës që përballen me një rrezik më të lartë varfërie janë të papunët, personat me nivel arsimor më të ulët, banorët e zonave rurale dhe të vet-punësuarit në bujqësi.⁸

3.3.2. **Aksesi në punësim** është qartësisht një parakusht thelbësor për përfshirjen sociale. Shkalla aktuale zyrtare e papunësisë sipas INSTAT-it ishte 11,1% gjatë vitit 2022 me tendencë për ulje të mëtejshme. Papunësia ka shënuar ulje të vazhdueshme në krahasim me 16,1% në vitin 2013. Sigurimi i një punë të paguar rregullisht përbën një nga mënyrat më të mira për njësitë familjare për të fituar të ardhurat e tyre dhe për të mos rënë në varfëri. Strategjia Kombëtare e Punësimit dhe Aftësive 2023-2030 garanton që politikat për AFP-në dhe politikat për punësimin dhe mbrojtjen sociale të harmonizohen ngushtë. Ka kohë që arsimi profesional është përparësi e qeverisë, por sistemi i arsimit profesional duhet të rigjallërohet plotësisht.

3.3.3. Qeveria e Shqipërisë hartoi një përgjigje efektive ndaj pandemisë së COVID-19 me një shkallë të vaksinimit të plotë prej 44,24%.⁹ Megjithatë, Qeveria e Shqipërisë është e vetëdijshme se **shërbimi i kujdesit shëndetësor** është një shërbim publik që ka nevojë për përmirësime të mëtejshme për të parandaluar, diagnostikuar, trajtuar dhe rehabilituar me efikasitet.¹⁰ Disa fusha të kujdesit shëndetësor mbulohen më mirë se sa të tjerat. Në fushën e kujdesit për nënën e fëmijën, për shembull, mbulimi me shërbim është pothuaj universal. Pothuaj të gjitha gratë shtatzëna (97%) kanë marrë kujdes përpara lindjes nga një ofrues

⁶ [Shkalla e varfërisë në Shqipëri 1996-2022 | MacroTrends](#)

⁷ World Bank, Western Balkans Regular Economic Report: Spring 2022; Banka Botërore, Raporti Ekonomik Periodik për Ballkanin Perëndimor

⁸ Ministria e Mirëqenies Sociale dhe Rinisë, “Strategjia për punësim dhe aftësi” 2014-2020, f. 6

⁹ [Shkalla e vaksinimit të plotë kundër Koronavirusit në Shqipëri \(vcharts.com\)](#)

¹⁰ Shihni: *Programi i qeverisë: Shërbimet publike*, i disponueshëm në: <http://www.kryeministria.al/en/program/public-service>

shërbimi i kualifikuar të paktën një herë gjatë shtatzënisë.¹¹ Pothuaj të gjitha gratë që kanë kryer një lindje të gjallë kanë marrë kujdes para lindjes (97%) dhe ndihmë gjatë lindjes (99%) nga një profesionist i shëndetit dhe 83% e këtyre grave kanë marrë kujdes postnatal brenda dy ditësh pas lindjes.

3.3.4. **Mungesa materiale** përfshin aspektet e mëposhtme në Dokumentin e Politikave të Përfshirjes Sociale: strehimin, zotërimin e mallrave afatgjata dhe plotësimin e nevojave bazë si ushqimi, veshja dhe higjiena. Sigurimi i strehimit social është prioritet i qeverisë.¹² Duke iu referuar shpenzimeve për programet e strehimit, numri i familjeve që kanë përfituar subvencione është në rritje. Në vitin 2020, familjet përfituese të subvencioneve u rritën për shkak të ndikimit të tërmetit të 26 nëntorit 2019. Bazuar në shpenzimet (burimi i të dhënave: Ministria e Financave dhe Sistemi i Thesarit), qeveria qendrore ka shpenzuar rreth 6,9 miliard lekë për banesat sociale në periudhën 2021-2022 (krahasuar me 1,9 miliardë lekë në 2016-2020) dhe numri i familjeve përfituese ka qenë 21.914.

3.3.5. **Të drejtat e njeriut** përfshijnë zotërimin e dokumenteve personale dhe aksesin në sistemin e drejtësisë, të cilat janë çështje kryesore të përfshira në DPPS. Kjo për shkak se ekziston një lidhje e fortë ndërmjet aksesit në sistemin e drejtësisë dhe përfshirjes sociale. Aksesit i dobët në sistemin e drejtësisë përkthehet në pjesëmarrje të dobët (ose mungesë pjesëmarrjeje) në arsim, shëndetësi, tregun e punës dhe programet e strehimit social. Përmirësimi i aksesit në sistemin e drejtësisë duhet të jetë hapi i parë drejt një objektivi më të madh, i cili është fuqizimi ligjor i grupeve të përjashtuara nga pikëpamja sociale. Fuqizimi ligjor përkufizohet si “përdorimi i ligjit për të rritur kontrollin që ushtrojnë popullsitë në nevojë mbi jetët e tyre.”¹³ Fokusi nuk duhet të jetë vetëm mbi përmirësimin e aksesit në sistemin e drejtësisë, por edhe në rritjen e kapacitetit të njerëzve për të kuptuar dhe përdorur ligjin.¹⁴ Pavarësisht procedurave formale që ekzistojnë për administrimin e sistemit të ndihmës juridike, në praktikë mungesa e informacionit dhe e aksesit në sistem çon në raste ku mangësitë në zbatimin e sistemit të drejtësisë krijojnë pengesa të konsiderueshme për zbatimin e politikave të përfshirjes sociale.

Përkundërt sfondit të kësaj panorame të politikave, DSPS fokusohet në çështje që nevojitet të maten dhe monitorohen në përputhje me kuadrot konceptuale dhe standardet statistikore të krijuara në nivel BE-je në gjashtë fusha: (1) ulja e varfërisë dhe mbrojtja sociale; (2) punësimi dhe aftësitë; (3) arsimi dhe formimi; (4) shëndeti; (5) nevojat bazë; dhe (6) të drejtat e njeriut. Shihni figurën 2 më poshtë.

¹¹ Po aty, f. 30

¹² Shihni: *Programi i qeverisë: Strehimi f. 28* i disponueshëm në [Programi i qeverisë 2021-2025 \(kryeministria.al\)](http://www.kryeministria.al)

¹³ <http://asiafoundation.org/resources/pdfs/LegalEmpowerment.pdf>, f. 9

¹⁴ <http://www.namati.org/publications/what-do-we-know-about-legal-empowerment-mapping-the-evidence/>, f. 8

Figura 2: Fushat e politikave publike për monitorimin dhe matjen e përfshirjes sociale

3. Metodologjia

Metodologjia e matjes dhe monitorimit është hartuar në mënyrë të tillë që të sigurojë krahasueshmërinë e treguesve kyçë të përfshirjes sociale në Shqipëri me situatën në shtetet anëtare të BE-së dhe në shtetet në proces anëtarësimi në BE, si dhe që të garantojë informacione mbi specifikat e problemit të përfshirjes sociale në Shqipëri. Standardizimi i matjes së përfshirjes sociale dhe varfërisë në Shqipëri do të bëjë të mundur përafrimin dhe harmonizimin e dokumenteve të ndryshme strategjike që rregullojnë këtë fushë në Europë. Aktualisht, burimet kryesore të të dhënave për llogaritjen e treguesve të varfërisë dhe të përfshirjes sociale janë Anketa e të Ardhurave dhe Nivelit të Jetesës (AANJ), Sistemi i Integruar European për Mbrojtjen Sociale (ESSPROS) dhe Anketa e Forcave të Punës (AFP). Po kështu, përdoren të dhëna edhe nga Anketa e Buxhetit të Familjes (ABF) dhe statistika jetësore për arsimin që mblidhen nga Instituti i Statistikave në Shqipëri dhe Ministria e Arsimit dhe Sportit, të dhëna për shëndetin që mblidhen nga Instituti i Shëndetit Publik (ISHP), si dhe të dhëna për punësimin dhe aftësitë që mblidhen nga Agjencia Kombëtare e Punësimit dhe Aftësive (AKPA). Të dhënat për aksesin në drejtësi mblidhen nga Ministria e Drejtësisë dhe nga institucionet në varësi të saj. Të dhënat për strehimin mblidhen nga Ministria e Financave dhe Ekonomisë, si dhe nga Enti Kombëtar i Banesave. Anketa e të Ardhurave dhe Nivelit të Jetesës mat nivelin e jetesës, varfërinë relative dhe mungesat materiale në familjet shqiptare. ABF paraqet të dhëna mbi strukturën e shpenzimeve për konsum të familjeve shqiptare, AFP mbledh informacionin cilësor dhe sasior për vlerësimin e treguesve kryesorë të tregut të punës për të gjithë individët 15 vjeç e lart në Shqipëri, ndërsa ESSPROS mat nivelin e përfitimeve sociale në skemat e mbrojtjes sociale sipas 8 funksioneve bazë të mbrojtjes sociale: sëmundje/kujdes shëndetësor, pleqëri, mbijetesë, aftësi të kufizuara, familje/fëmijë, papunësi, strehim social, përjashtim social.

Duke mos qenë shtet anëtar i BE-së, Shqipëria nuk është e detyruar të realizojë rregullisht anketat e mësipërme. Megjithatë, që nga viti 2017, INSTAT vazhdon të realizojë çdo vit AANJ-në dhe në vitin 2019 filloi edhe zbatimin e sistemit ESSPROS. Anketa e Buxhetit të Familjes u krye për herë të parë në vitet 1999-2000 dhe ishte përfaqësuese vetëm për zonat urbane, për të vazhduar më pas në vitet 2006-2007, 2008-2009 dhe që nga viti 2014 është realizuar në mënyrë të vazhdueshme. Për sa i përket AFP-së, Anketa e Forcave të Punës në Shqipëri është kryer nga INSTAT që nga viti 2007.

Monitorimi i përfshirjes sociale dhe përshtatja e sistemit të matjes me standardet e BE-së përfaqëson një nga kushtet për anëtarësimin në BE. Qeveria e Shqipërisë dhe Instituti i Statistikave i Republikës së Shqipërisë kanë prezantuar Anketën e të Ardhurave dhe Nivelit të Jetesës (AANJ), e cila mundëson përparimin e sistemit të mbledhjes dhe analizimit të të dhënave për situatën e grupeve dhe individëve të ndryshëm që vuajnë nga përjashtimi social dhe fillimin e procesit të harmonizimit të monitorimit të treguesve të përfshirjes sociale me vendet e BE-së.

Në përputhje me tendencat e harmonizimit me statistikat europiane, Republika e Shqipërisë

realizon anketime mbi standardet e jetesës së popullsisë duke përdorur Anketën e të Ardhurave dhe Nivelit të Jetesës (AANJ). Anketa AANJ është kthyer në një burim kryesor të të dhënave për varfërinë dhe përjashtimin social dhe ka zëvendësuar Anketën për Matjen e Nivelit të Jetesës (AMNJ), e cila është përdorur për këto qëllime në të shkuarën.¹⁵ Analiza e të dhënave të AANJ-së bën të mundur monitorimin e kompleksitetit të dukurisë së përjashtimit, pra natyrën shumë-dimensionale dhe kohëzgjatjen e përjashtimit social. Kjo është veçanërisht e rëndësishme për t'iu përgjigjur siç duhet aspekteve të ndryshme të përjashtimit social dhe zgjidhjes së këtij problemi përmes ndërhyrjeve dhe politikave të krijuara për grupe të veçanta në nevojë. AANJ mundëson monitorimin e të njëjtës popullatë gjatë një periudhe më të gjatë, gjë që lejon monitorimin e statusit të grupeve dhe individëve të caktuar.

Sistemi i monitorimit të përfshirjes sociale duhet të përfshijë aspekte të ndryshme të ndarjes së të dhënave, sepse llojet dhe intensiteti i përjashtimit janë të shpërndara në mënyrë shumë të pabarabartë në kategori të ndryshme sociale. Në këtë mënyrë, do të ishte më e lehtë të përshtateshin ndërhyrjet dhe politikat në përputhje me karakteristikat e grupeve në nevojë. Raporti vjetor *Matja e Përfshirjes Sociale në Shqipëri* përmban kriteret për ndarjen e të dhënave: gjinia, mosha, niveli arsimor, punësimi, përkatësia etnike, statusi i personave me aftësi të kufizuara, lloji i vendbanimit, rajoni i Shqipërisë, të ardhurat, niveli arsimor i nënës, punësimi i nënës, madhësia e familjeve, numri i fëmijëve në një familje dhe izolimi fizik.

AANJ do të mbledhë të dhëna mbi të ardhurat e gjeneruara në vitin e mëparshëm kalendarik dhe kjo do të bëjë të mundur monitorimin e aktivitetit ekonomik të personave gjatë të gjithë periudhës 12 mujore. Gjithashtu, AANJ do të garantojë matje të saktë të varfërisë dhe përfundime të besueshme, veçanërisht për sa i përket periudhave kohore. Kjo anketë do të regjistrojë ndryshimet që do të ndodhin në të gjitha njësitë kampion gjatë të gjithë vitit.

Me synimin për të përmirësuar sistemin e monitorimit dhe matjen e të gjitha dimensioneve të përjashtimit social, sistemi i mbledhjes së të dhënave të mbrojtjes sociale në nivel administrativ (ESSPROS) tashmë funksionon duke u mbështetur në sistemin bazë të të ardhurave dhe shpenzimeve në fushën e mbrojtjes sociale - bazuar në skemat e mbrojtjes sociale dhe modulën për përfituesit e pensioneve, të cilat janë në përputhje të plotë me standardet e BE-së.

Analiza e situatës aktuale të përjashtimit social dhe varfërisë në Shqipëri duhet të mbështetet mbi treguesit e BE-së që pasqyrojnë situatën në katër dimensione bazë: varfëria, punësimi, arsimi dhe shëndetësia. Gjithashtu, analiza do të fokusohet tek treguesit që duhet të monitorohen në nivel kombëtar: mosplotësimi i nevojave bazë dhe të drejtat e njeriut. Burimet kryesore të të dhënave janë të dhënat zyrtare nga Instituti i Statistikave të Republikës së Shqipërisë, të dhënat statistikore, si dhe institucionet referencë për mbledhjen e të dhënave në sektorët e mbrojtjes sociale, punësimit dhe mbështetjes së biznesit, shëndetësisë, arsimit, strehimit dhe nevojave bazë, si dhe pjesëmarrjes dhe të drejtave të njeriut.

¹⁵ <http://www.instat.gov.al/media/8364/income-and-living-condition-2019.pdf>

4. Shtyllat, Instrumentet, dhe Masat për Matjen dhe Monitorimin e Përfshirjes Sociale

Dokumenti i Politikave përqendrohet në aktivitetet dhe masat për arritjen e një kuadri të balancuar dhe të qëndrueshëm rreth mënyrës se si matet, monitorohet dhe raportohet përfshirja sociale në Shqipëri, duke përdorur një grup treguesish të konsoliduar në nivel të BE-së dhe në nivel kombëtar. Ky dokument dhe plani i tij i veprimit synon të sjellë përmirësime në mënyrat përmes të cilave përfshirja sociale lidhet me politikat e qeverisë dhe me procesin e anëtarësimit të Shqipërisë në BE.

Veprimtaritë e parashikuara në DPPS përqendrohen në:

- Forcimin e kapaciteteve në nivelin e qeverisjes qendrore për të bashkërenduar, monitoruar dhe ofruar udhëzime rreth përfshirjes sociale.
- Rritjen e kapaciteteve të ministrive të linjës për të hartuar, planifikuar dhe zbatuar politikat e përfshirjes sociale si pjesë e veprimtarive të tyre periodike.
- Përmirësimin e sistemit statistikor të Shqipërisë për monitorimin e treguesve të përfshirjes sociale.
- Përmirësimin e bashkëpunimit ndërmjet institucioneve qeveritare në nivel qendror dhe vendor në planifikimin dhe zbatimin e politikave të përfshirjes sociale, në përputhje me parimin e subsidiaritëtit.
- Ofrimin e mbështetjes për pjesëmarrjen aktive të Shqipërisë në bashkëpunime rajonale, si dhe për të garantuar se përpjekjet e vendit në fushën e përfshirjes sociale njihen dhe mbështeten nga Komisioni Europian.

Rezultatet e pritshme të Strukturës Burimore Teknike (SBT) janë:

- Zhvillimi, miratimi dhe përfshirja e politikave të përfshirjes sociale në strategjitë sektoriale dhe kuadrot ligjorë/strategjitë e politikave kombëtare brenda vitit 2027.
- Harmonizimi/integrimi i raportimit për përfshirjen sociale në raportimin e rregullt të Qeverisë, në kuadër të diskutimit të politikave të saj me BE-në mbi përparimin e bërë në përfshirjen sociale.
- Ulja e varfërisë dhe marginalizimit përmes shtimit të njohurive mbi llojet, shkaqet dhe intensitetin e përfshirjes sociale.

4.1. Shtylla A: Sisteme të qëndrueshme për përfshirjen sociale

Konteksti Politikë-bërës

Qeveria do të shfrytëzojë mundësitë e krijuara nga përdorimi i anketave periodike AANJ, Anketës së Buxhetit të Familjes (ABF), Anketës së Forcave të Punës (AFP) dhe ESSPROS, për të krijuar një sistem të besueshëm dhe të qëndrueshëm për matjen dhe monitorimin e përfshirjes sociale, duke përdorur treguesit në nivel të BE-së dhe ato në nivel kombëtar. Do të ndërmerren hapat e mëposhtëm:

- Krijimi i Grupit të Statistikave të Përfshirjes Sociale (GSPS) për të siguruar qëndrueshmërinë në përcaktimin dhe në përdorimin e treguesve në nivel BE-je dhe në nivel kombëtar.
- Rishikimi, publikimi dhe shpërndarja në mënyrë periodike e fjalorit tematik me termat e përfshirjes sociale, i cili do u shpërndahet të gjitha institucioneve publike, instituteve kërkimore dhe organizatave joqeveritare në Shqipëri;
- Marrja e masave për të garantuar se të dhënat administrative për gjininë, përkatësinë etnike dhe aftësinë e kufizuar mbledhen, analizohen dhe përfshihen rregullisht në raportet vjetore të përfshirjes sociale;
- Krijimi i një Struktura Burimore Teknike (SBT) për analizën e përfshirjes sociale dhe varfërisë.

4.1.1. Instrumenti 1 – treguesit statistikorë

Konteksti

Futja e treguesve të nivelit të BE-së dhe të nivelit kombëtar për matjen dhe monitorimin e përfshirjes sociale është një sipërmarrje e vështirë dhe kërkon një vështrim retrospektiv në anketat ekzistuese dhe në të dhënat administrative në gjashtë fushat e politikave, një mekanizëm për të qenë gjithnjë në korent të politikave të përditësuara dhe risive statistikore në metodologjitë e përfshirjes sociale, si dhe integrimin e metodologjive për të garantuar integrimin e variablave kyçë si gjinia, përkatësia etnike, aftësia e kufizuar, vendndodhja hapësinore, lloji i vendbanimit etj.

Grupi i Treguesve Statistikorë, që do të krijohet, ku do të bëjnë pjesë përfaqësues nga Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale, Instituti i Statistikave në Shqipëri, Ministria e Arsimit dhe Sportit, Ministria e Drejtësisë, Ministria e Financave dhe Ekonomisë, Ministria e Brendshme dhe Agjencia Kombëtare e Punësimit dhe Aftësive, do të ndërmarrë përsipër detyrën e hartimit të standardeve, përkufizimeve, burimeve të të dhënave dhe treguesve për të matur dhe monitoruar përfshirjen sociale. Tabela më poshtë jep informacion për objektivat specifike, treguesit e arritjeve dhe veprimet.

	Objektivat	Treguesit e arritjeve	Veprimet	Niveli i përparësisë
Përpunimi i të dhënave statistikore	Tregues të besueshëm dhe të mbështetshëm, me përkufizime të qarta dhe burime të identifikueshme të dhënash. Zyrtarë qeveritarë të	Krijimi i Grupit të Statistikave të Përfshirjes Sociale (GSPS). Përpunimi i standardeve, përkufizimeve, burimeve të të dhënave dhe treguesve për	Hartimi i termave të referencës për GSPS. Identifikimi i anëtarëve të GSPS-së. Realizimi i mbledhjeve të GSPS-së dhe përfshirja e rezultateve në raportin vjetor të përfshirjes sociale.	1

	trajnuar në matjen dhe monitorimin e përfshirjes sociale.	përfshirjen sociale. Zyrtarë qeveritarë të trajnuar në matjen dhe monitorimin e përfshirjes sociale.	Rekrutimi i konsulentëve ndërkombëtarë dhe vendas për të ndihmuar GSPS-në. Kryerja e një vlerësimi për nevojat për trajnim të anëtarëve të GSPS-së. Hartimi i një pakete trajnimit mbi përfshirjen sociale për anëtarët e GSPS-së Zhvillimi i sesioneve të trajnimit ¹⁶ mbi përfshirjen sociale me anëtarët e GSPS-së	
--	---	---	---	--

4.1.2. Instrumenti II - Terminologjia

Konteksti

Me shndërrimin e përfshirjes sociale në Shqipëri nga një kornizë konceptuale në një grup veprimesh operacionale, do të rritet nevoja për të kuptuar më mirë metodat sasiore dhe cilësore që shoqërojnë përdorimin e tyre, për të pasur një saktësi më të madhe në përdorimin e treguesve dhe për të kuptuar më mirë teknikat statistikore që lidhen me matjen e përfshirjes sociale. Në mënyrë që hartuesit e politikave, akademikët, institutet kërkimore dhe aktorët e shoqërisë civile të angazhohen në dialogun mbi përfshirjen sociale, fjalori do të përditësohet dhe botohet në anglisht dhe në shqip. Fjalori do të duhet të përditësohet në intervale të rregullta për të pasqyruar ndryshimet dhe shtesat në terminologji, teknika dhe përkufizime. Tabela më poshtë jep informacion për objektivat, treguesit e arritjeve dhe veprimet.

	Objektivat	Treguesit e arritjeve	Veprimet	Niveli i përparësisë
Fjalori i përditësuar	Përmirësimi i të kuptuarit të terminologjisë statistikore dhe metodologjike në fushën e përfshirjes sociale.	Botimi dhe ribotimi i fjalorit, në mënyrë periodike, çdo dy vjet.	Angazhimi i një konsulenti vendas për të përditësuar fjalorin. Përditësimi i fjalorit një herë në dy vjet nga konsulenti vendas.	1

¹⁶ Sesionet e trajnimit do të trajtojnë çështje të tilla si: Çfarë është përfshirja sociale? Cilat metoda përdoren për mbledhjen e të dhënave mbi përfshirjen sociale? Si mbledhen të dhënat? Tematikat që do të mbulojnë gjatë sesioneve të trajnimeve do të bazohen në rezultatet e vlerësimit të nevojave.

4.1.3. Instrumenti III – Të dhënat administrative

Konteksti

Të dhënat administrative zakonisht nuk dokumentojnë statusin e gjinor, të përkatësisë etnike dhe statusin e aftësisë së kufizuar¹⁷ të njerëzve që përdorin shërbimet publike. Kjo do të thotë se të dhënat kryesore për shumicën e treguesve në nivel kombëtar, si dhe për disa nga treguesit në nivel BE-je, nuk mund të pasqyrohen qartë. Tabela më poshtë jep informacion për objektivat, treguesit e veprimet e arritjeve dhe veprimet.

	Objektivat	Treguesit e arritjeve	Veprimet	Niveli i përparësisë
Përpunimi i të dhënave administrative	Sistemet administrative regjistrojnë të dhëna për gjininë, përkatësinë etnike dhe aftësinë e kufizuar.	Prova të statistikave të përmirësuara për gjininë, përkatësinë etnike dhe aftësinë e kufizuar të lidhura me treguesit e nivelit kombëtar dhe ato të BE-së.	Kryerja e vlerësimeve të përvitshme të sistemeve që përdoren për të mbledhur të dhëna për gjininë, përkatësinë etnike dhe aftësinë e kufizuar në të gjitha organet publike – sidomos ato që lidhen me gjashtë fushat e mbuluara nga treguesit në nivel BE-je dhe ato kombëtarë. Vlerësimi do të realizohet nga Struktura Burimore Teknike (shihni më poshtë). Përfshirja e vlerësimit të statistikave mbi gjininë, përkatësinë etnike dhe aftësinë e kufizuar në Raportin Vjetor të Përfshirjes Sociale.	2

4.1.4. Instrumenti IV - Struktura Burimore Teknike

Konteksti

Deri më tani, investimet publike në aftësi, teknika, kapacitete organizative, ndërgjegjësim të publikut, si dhe në analiza dhe raportime sistematike për përfshirjen sociale kanë qenë minimale. Në kontekstin e hapjes së negociatave për anëtarësimin e Shqipërisë në BE, po rritet kërkesa dhe nevoja për aftësi dhe kapacitete organizative për të menaxhuar dhe përpunuar

¹⁷ Në kontekstin e përfshirjes sociale, kur flitet për gjininë, përkatësinë etnike dhe aftësinë e kufizuar, është fjala për realitetet dhe nevojat e ndryshme të njerëzve në të gjithë shoqërinë. Kjo sjell nevojën e masave për të vlerësuar nëse të gjithë njerëzit janë në gjendje të ndërmarrin një rol të plotë dhe produktiv në familje, komunitet, shoqëri dhe ekonomi, të kenë nën kontroll jetën e tyre, të bëjnë zgjedhjet që dëshirojnë dhe të kenë akses të barabartë dhe të drejtë në shërbime, mbështetje dhe mundësi.

axhendën e përfshirjes sociale. Analiza e planifikimit dhe ndikimit, si dhe lehtësimi i pjesëmarrjes së Shqipërisë në forumet e përfshirjes sociale në nivel të BE-së, duke përfshirë edhe metodën e hapur të bashkëpunimit (MHB), do të jenë pjesë përbërëse e kuadrit të anëtarësimit të Shqipërisë në BE. Parashikohet se do të duhet të krijohet Struktura Burimore Teknike (SBT) për analizat e përfshirjes sociale dhe të varfërisë, nën drejtimin e MSHMS, për të dhënë udhëzime, mbështetje dhe këshilla të drejtpërdrejta.

Synimi i përgjithshëm do të jetë zhvillimi i informacioneve dhe përfitimi i njohurive më të thella mbi faktorët që ndikojnë te varfëria, përjashtimi social, mungesa materiale, rreziku për të qenë i varfër, pabarazia, aksesit në tregun e punës dhe aspekte të tjera me rëndësi për jetën e individëve dhe familjeve në Shqipëri, duke rritur kapacitetet e studiuesve dhe analistëve të politikave me qëllim futjen e metodologjive inovatore dhe realizimin e studimeve dytësore në fushat e politikave, të cilave nuk u është kushtuar vëmendje e mjaftueshme në Shqipëri, por që janë tejet të rëndësishme për të formuluar politika publike efektive. Fondet konkurruese duhet të nxisin studiuesit të përdorin një shumëllojshmëri të burimeve të disponueshme të të dhënave dhe të materialeve studimore ekzistuese, si dhe të promovojnë diskutimin ndërmjet prodhuesve dhe përdoruesve të të dhënave. Tabela më poshtë jep informacion për objektivat, treguesit e arritjeve dhe veprimet.

	Objektivat	Treguesit e arritjeve	Veprimet	Niveli i përparësisë
Krijimi i Strukturës Burimore Teknike	<p>Përmirësimi i aftësive teknike dhe organizative për mbledhjen, monitorimin, analizimin dhe raportimin e përfshirjes sociale në strukturat e qeverisjes qendrore dhe vendore, si dhe ndër aktorët e shoqërisë civile.</p> <p>Integrimi i përfshirjes sociale në strategjitë, planet e veprimit, qasjet sektoriale, programet kombëtare sektoriale dhe programet e mbështetjes sektoriale.</p>	<p>Krijimi i Strukturës Burimore Teknike në MSHMS.</p> <p>Me kalimin e kohës, zhvillimi i analizave dhe raportimeve të përmirësuara për përfshirjen sociale në Shqipëri.</p> <p>Pjesëmarrja e Shqipërisë në forumet e BE-së, duke përfshirë në MHK, të cilët fokusohen në përfshirjen sociale.</p> <p>Krijimi dhe vënia në funksion e faqes së internetit të SBT-së, si dhe nxitja e ndërgjegjësimit dhe angazhimit me përfshirjen sociale në Shqipëri dhe në shtetet anëtare të BE-së.</p>	<p>Përgatitja e Termave të Referencës për krijimin e SBT-së.</p> <p>Caktimi i konsulentëve që do të realizojnë vlerësimin paraprak dhe modelin e SBT-së për qëllime të analizave të përfshirjes sociale dhe varfërisë.</p> <p>Vlerësimi i strukturave të qeverisjes për të përcaktuar se ku do të vendoset SBT-ja.</p> <p>Miratimi nga MSHMS i Termave të</p>	1

			<p>Referencës funksionalë për Ekipin Burimor Teknik.</p> <p>Krijimi i SBT-së.</p> <p>Krijimi i një faqeje interneti të përshtatshme për SBT-në.</p>	
--	--	--	---	--

4.2. Shtylla B: Menaxhimi i përfshirjes sociale dhe dialogut mbi politikat

Konteksti politikë-bërës

Përfshirja sociale lidhet me zhvillimin strategjik dhe shqyrtimin e politikave të qeverisë. Në praktikë, strategjitë sektoriale nuk e kanë pasur këtë funksion orientues, sepse zakonisht kanë qenë dokumente të shkëputura, jo të integruara dhe shumë pak të lidhura me vlerësimet e burimeve financiare dhe njerëzore që mund të ishin në dispozicion për zbatimin e strategjive. Qeveria do ta ulë këtë risk duke garantuar integrimin e DSPS-së në strukturat e GMIP-së për sektorin e punësimit dhe atë social.¹⁸

Ekziston një nivel relativisht i ulët i të kuptuarit të politikave publike të përfshirjes sociale, rëndësisë së saj strategjike për arritjet që duhet të realizojë Shqipëria në kuadër të agjendës së anëtarësimit në BE, si dhe ndikimit të saj në hartimin e politikave që përmirësojnë rritjen ekonomike dhe ulin varfërinë. Shpeshherë, ky term përdoret si përkufizim alternativ për “grupet në nevojë”. Edhe pse këto grupe janë thelbësore për përkufizimin, fokusin dhe analizën e përfshirjes sociale, ato nuk janë grupet e vetme të popullsisë që mbulohen nga ky term. Për të trajtuar këtë keqkuptim dhe për të garantuar zbatimin e përfshirjes sociale në një gamë të gjerë të fushave të politikave dhe grupeve të popullsisë, qeveria do të miratojë masat në vijim:

- Kryerja e një analize institucionale nga Drejtoria e Përfshirjes Sociale dhe Barazisë Gjinore për të përmirësuar mënyrat e menaxhimit të përfshirjes sociale nga qeveria dhe të integrimin të saj në sistemet qeveritare;
- Përgatitja dhe publikimi i një raporti vjetor për përfshirjen sociale në Shqipëri, mbështetur në anketat dhe të dhënat cilësore ekzistuese dhe të ardhshme.
- Zhvillimi dhe zbatimi i një strategjie komunikimi për përfshirjen sociale që merr në konsideratë nevojat e qeverisjes në nivel qendror dhe vendor, të sektorit privat dhe të aktorëve të shoqërisë civile;
- Hartimi dhe zbatimi i anketave cilësore periodike/tematike për përfshirjen sociale në Shqipëri, të cilat fokusohen tek intensiteti, shkaqet dhe llojet e përjashtimit social.
- Nxitja e dialogut mbi politikat për përfshirjen sociale në Shqipëri përmes një kalendari aktivitetesh dhe një konference kombëtare të përvitshme për përfshirjen sociale.

4.2.1. Instrumenti I - Analiza cilësore e përfshirjes sociale

¹⁸ Mënyra e realizimit të këtij aspekti është aktualisht në proces diskutimi.

Konteksti

Për t'i kuptuar sa më mirë çështjet e përjashtimit social në Shqipëri dhe për të krijuar një themel të fortë mbi bazën e të cilit të nxirren rekomandime për politikat, janë të nevojshme të dhëna që shërbejnë për të kuptuar në mënyrë më të thellë dhe specifike një kontekst të caktuar. Përfshirja sociale është një çështje komplekse që ka nevojë për integrimin koherent të qasjeve sasiore dhe cilësore.

Në përgjithësi, metodat cilësore u referohen një sërë teknikave të mbledhjes dhe analizimit të të dhënave, të cilat përdorin kampionë të qëllimshëm dhe intervista gjysmë të strukturuar dhe me pyetje të hapura. Këto teknika, të cilat prodhojnë dhe analizojnë të dhëna tekstuale, lejojnë kryerjen e një analize më të thelluar të proceseve sociale, politike dhe ekonomike. Përdorimi i analizave cilësore mbështetet në të dhënat unike dhe të rëndësishme që ato gjenerojnë dhe së dyti, në kapacitetin e tyre për të trajtuar dobësitë që shfaqen kur zbatohen vetëm qasjet sasiore. Për shembull, analizat cilësore të llojeve, objektit, thellësisë dhe intensitetit të përfshirjes sociale variojnë sipas veçorive të identitetit (si gjinia, moshë, përkatësia etnike, statusi i aftësisë së kufizuar), veçorive të vendbanimit (vendi i banimit, lloji i vendbanimit, tipografia, largësia, klima, burimet natyrore) dhe veçorive ekonomike (veprimtaritë ekonomike, infrastruktura, nivelet dhe llojet e investimeve, karakteristikat e ndërmarrjeve, prania apo mungesa e institucioneve arsimore dhe shëndetësore, karakteristikat e tregut të punës), veçorive të qeverisjes (prania apo mungesa e zbatimit të ligjit, nivelet e ndershmërisë dhe korrupsionit, aftësia reaguese e organeve publike në ofrimin e shërbimeve) dhe sipas veçorive shoqërore (aksesi në rrjetet sociale, prania e aktorëve të shoqërisë civile, mundësia e argëtimit, nivelet e besimit dhe solidaritetit, shkëmbimet pa para në dorë, konfliktet dhe bashkëpunimi). Tabela më poshtë jep informacion për objektivin specifik, treguesit e arritjeve dhe veprimet.

	Objektivat	Treguesit e arritjeve	Veprimet	Niveli i përparësisë
Kryerja dhe publikimi i analizave cilësore	Përmirësimi i një të kuptuari më të thelluar rreth përfshirjes sociale në Shqipëri.	Studim cilësor bazë për përfshirjen sociale në Shqipëri. Përpunimi i evidencave cilësore për llojet, shkaqet dhe intensitetin e përfshirjes sociale në Shqipëri.	Identifikimi i fushave të përfshirjes sociale, ku është përparësi kryerja e studimeve cilësore në Shqipëri. Përgatitja e një studimi cilësor bazë në nivel kombëtar për llojet, shkaqet dhe intensitetin e përjashtimit social në Shqipëri (2023). Kryerja e të paktën 7 studimeve cilësore tematike për përjashtimin social gjatë periudhës 2023-2027. Përditësimi i studimit cilësor bazë në nivel kombëtar për llojet, shkaqet dhe intensitetin e përjashtimit social në Shqipëri (2027), në kuadër	1

			të përgatitjeve për një qasje të re për periudhën 2028-2032.	
--	--	--	--	--

4.2.2. Instrumenti II – Raportimi vjetore

Konteksti

Pas përfundimit të të dhënave mbi treguesit në nivel BE-je dhe në nivel kombëtar, do të përmirësohen bazat e të dhënave për matjen, monitorimin dhe raportimin periodik të përfshirjes sociale në Shqipëri. Ky nivel në rritje i disponueshmërisë së të dhënave do të duhet të përmbledhet në një raport vjetor për përfshirjen sociale dhe varfërinë. Raporti nuk do të përqendrohet thjesht në anketat sasiore dhe të dhënat administrative, por do të ofrojë gjithashtu një përditësim të faktorëve cilësorë që kanë ndikim në përfshirjen sociale, të tilla si mjedisi makro-ekonomik, menaxhimi i financave publike dhe PBA-ja, organizimet në administratën publike, planet dhe strategjitë sektoriale, legjislacioni, anëtarësimi në BE, si dhe planet/veprimet e partnerëve për zhvillim. Tabela më poshtë jep informacion për objektivin, treguesit e arritjeve dhe veprimet.

Konferenca Vjetore për Përfshirjen Sociale në Shqipëri (KVPSSH) do të organizohet nga MSHMS dhe do të tërheqë vëmendjen tek studimet dhe risitë që janë evidentuar gjatë 12 muajve të mëparshëm. Risitë e paraqitura do të ndihmojnë që analiza dhe raportimi mbi përfshirjen sociale të vendosen në rrugë më të qëndrueshme dhe do të bëjnë të mundur që qeveria, sektori privat dhe aktorët e shoqërisë civile t'u përgjigjen më mirë nevojave të qytetarëve. Konferenca kombëtare do të ofrojë një platformë për të prezantuar raportin vjetor të përfshirjes sociale dhe do të ftohen folës kryesorë të nivelit të lartë. Konferenca do të theksojë masat që janë marrë për të forcuar drejtimin financiar dhe administratën publike, përmirësimet në sektorë të caktuar, masat e marra për uljen e rrezikut dhe të cenueshmërisë në komunitetet vendore, si dhe do të nxjerre në pah të dhënat cilësore dhe sasiore për matjen dhe monitorimin e përfshirjes sociale në Shqipëri.

	Objektivat	Treguesit e arritjeve	Veprimet	Niveli i përparësisë
Përgatitja dhe publikimi i raportit vjetor	Raport informues për përfshirjen sociale mbështetur në të dhëna sasiore dhe cilësore.	Hartimi i raporteve vjetore të përfshirjes sociale, duke filluar nga viti 2023. Raporti vjetor i përfshirjes sociale tregon përparim në zbatimin e Planit të Veprimeve të DPPS-së.	Përgatitja e modelit të raportit vjetor të përfshirjes sociale. Caktimi i konsulentëve. Botimi i raportit vjetor në shqip dhe anglisht.	2

Organizimi i konferencës vjetore	Nxitja e të nxënit dhe shkëmbimit të ideve për matjen dhe monitorimin e përfshirjes sociale në Shqipëri dhe në BE.	Cilësi më e mirë e dialogut mbi politikat për uljen e përjashtimit social dhe varfërisë në Shqipëri. Kuptimi më i mirë i rrezikut dhe cenueshmërisë nga përjashtimi social në Shqipëri. Paraqitja e raportit vjetor të përfshirjes sociale në konferencë.	Planifikimi paraprak i përmbytjes dhe fokusit të KVPSSH-së. Identifikimi paraprak i folësve. Identifikimi i bashkë-sponsorizuesve tregtarë dhe nënshkrimi i marrëveshjes me ta. Identifikimi dhe shpërndarja e ftesave për folësit kryesorë.	1
---	--	---	---	---

4.2.3. Instrumenti III - Strategjia e komunikimit

Konteksti

DSPS është një strategji politikash që i mundëson Shqipërisë të përshtatë politikat e saj sektoriale për të miratuar, integruar dhe përshtatur qasjet e politikave të përfshirjes sociale në përputhje me kërkesat e procesit të integritimit në BE. Kjo kërkon një përditësim të politikave ekzistuese dhe miratimin e masave që do të përmirësojnë kushtet e jetesës dhe të punës së qytetarëve, me fokus të veçantë te grupet në nevojë, duke garantuar që të gjithë gëzojnë të mirat e rritjes ekonomike dhe të përmirësimit të konkurrencës. Strategjia e komunikimit për këtë gamë të gjerë audiencash duhet të sigurojë që grupe specifike të interesit, si dhe e tërë shoqëria shqiptare në përgjithësi, janë të informuara mbi synimin dhe qëllimin e DSPS-së dhe të veprimtarive të saj, e kuptojnë se pse është e nevojshme dhe çfarë përfitimesh do të sjellë, si dhe rrit besimin se rezultatet dhe raportimet e DSPS-së janë të besueshme, me cilësi të lartë dhe ofrojnë informacion novator. Tabela më poshtë jep informacion për objektivat specifike, treguesit e arritjeve dhe veprimet.

	Objektivat	Treguesit e arritjeve	Veprimet	Niveli i përparësisë
Hartimi i strategjisë së komunikimit	Përpjekjet e Shqipërisë për matjen dhe monitorimin e përfshirjes sociale bëhen të njohura gjerësisht përmes një strategjie komunikimi	Prova të përdorimit të një analize të përmirësuar të përfshirjes sociale nga hartuesit shqiptarë të politikave. Indikatorë se	Hartimi i një strategjie komunikimi që përfshin mediat elektronike dhe ato të shkruara. Përgatitja e literaturës përkatëse mbi përfshirjen sociale.	2

	<p>efektive dhe efikase.</p>	<p>publiku ka një kuptim më të mirë të rëndësisë së matjes dhe monitorimit të përfshirjes sociale, si pjesë e përpjekjeve për të sjellë rritje ekonomike, për të përmirësuar konkurrencën dhe për të ulur varfërinë.</p> <p>Numri i artikujve në media për analizat e përfshirjes sociale.</p> <p>Numri i raporteve të BE-së që përmendin analizat e përfshirjes sociale në Shqipëri.</p> <p>Përdorimi i vlerësimit vjetor të strategjisë së komunikimit për të trajtuar dobësitë dhe për të modifikuar strategjinë.</p>	<p>Organizimi i takimeve ku palët e përfshira do të kenë mundësi të japin mendime dhe vlerësime për të përcaktuar çfarë duhet të komunikohet, si dhe për kohën dhe nivelin e informacionit të komunikuar.</p> <p>Kryerja e një vlerësimi vjetor për të vlerësuar efektivitetin e strategjisë së komunikimit.</p>	
--	------------------------------	--	--	--

5. Fushat dhe Treguesit për Matjen dhe Monitorimin e Përfshirjes Sociale

Treguesit e pasqyruar në këtë kapitull krijojnë bazën për përmirësimin e matjes, monitorimit dhe raportimit të përfshirjes sociale në Shqipëri

5.1. Treguesit e Varfërisë

Anketa e të Ardhurave dhe Nivelit të Jetesës (AANJ) shërben si bazë për monitorimin, analizimin dhe raportimin e përfshirjes sociale, por treguesit e nivelit të jetesës për grupet sociale në nevojë (romët, egjiptianët, personat me aftësi të kufizuara) do të mungojnë për shkak të kufizimeve metodologjike që nuk bëjnë të mundur nxjerrjen e të dhënave për grupe të tilla sociale. Edhe statistikat europiane përballen me të njëjtin kufizim dhe për këtë arsye, në vend të tyre do të duhet të përdoren anketa të hartuara posaçërisht për këtë qëllim. Për rrjedhojë, do të jetë veçanërisht e rëndësishme që të ketë udhëzime të qarta për zbatimin e anketave të tjera cilësore, me qëllim që të përftohet një ide sa më e qartë mbi treguesit specifikë të përfshirjes sociale dhe një përkufizim shtesë mbi sistemin e monitorimit të treguesve specifikë në vend.

Politikëbërësit në Shqipëri duhet të informohen dhe ndërgjegjësohen për lidhjen e treguesve me politikën. Në këtë këndvështrim duhet të jenë të ndërgjegjësuar për treguesit që dalin nga anketa AANJ, si **shkalla e rrezikut për të qenë i varfër**, që është përqindja e personave që jetojnë në familje me të ardhura të disponueshme të ekuivalentuara¹⁹ (pas transfertave sociale) nën **pragun e rrezikut të varfërisë**, i cili është përcaktuar në 60% të medianës së të ardhurave mesatare kombëtare të disponueshme të ekuivalentuara, pas transfertave sociale²⁰.

Anketa AANJ është anketë panel dhe mbulon të gjitha familjet (Njësitë Ekonomike Familjare) e territorit të Republikës së Shqipërisë, pavarësisht nga madhësia e tyre ose karakteristikat socio-ekonomike. Niveli i disagregimit të të dhënave të kësaj ankete shkon me shpërndarjen sipas gjinisë, grupmoshës, nivelit arsimor, tipologjisë së familjes, ndarjes sipas rajoneve etj. Sipas metodologjisë për matjen e varfërisë, kufiri i rrezikut për të qenë i varfër llogaritet në bazë të konceptit relativ (i varfër në raport me të tjerët) dhe përcaktohet në 60% të medianës së të ardhurave të disponueshme të ekuivalentuara të familjes duke përdorur shkallën e ekuivalentuar të modifikuar të OECD-së.

¹⁹ Të ardhurat e disponueshme të ekuivalentuara llogariten në tri faza: mblihen të gjitha të ardhurat monetare të përfutuara nga çfarëdo lloj burimi nga çdo anëtar i familjes; këtu përfshihen të ardhurat nga puna, investimet dhe pensionet sociale, plus çdo e ardhur tjetër familjare; nga kjo shumë zbriten taksat dhe kontributet shoqërore që janë paguar në mënyrë që të pasqyrohen dallimet në madhësinë dhe përbërjen e familjes; totali (neto) i të ardhurave familjare pjesëtohet me numrin e 'të rriturve të ekuivalentuar', duke përdorur një shkallë (ekuivalence) standarde: shkalla e modifikuar e OECD-së. Kjo shkallë i jep peshë të caktuar specifike të gjithë anëtarëve të familjes; këto pastaj mblihen për të arritur në një **madhësi të ekuivalentuar të familjes**. Shifra që përftohet quhet e ardhur e disponueshme e ekuivalentuar që i atribuohet në mënyrë të barabartë çdo anëtar i familjes. Për treguesit e varfërisë, të ardhurat e disponueshme të ekuivalentuara llogariten nga të ardhurat e disponueshme totale të secilës familje pjesëtuar me madhësinë e ekuivalentuar të familjes.

²⁰ Shihni http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:At-risk-of-poverty_rate

Të ardhurat totale të disponueshme të ekuivalentuara të familjes (NjEF) konsiderohen të ardhurat totale neto (të ardhurat pas taksave dhe sigurimeve shëndetësore dhe shoqërore) të marra nga të gjithë anëtarët e familjes (NjEF). Privimi material tregon nivelin e jetesës së popullsisë nga shkalla e mungesës së materialeve. Persona thellësisht të privuar materialisht janë ata që jetojnë në familje që nuk mund të përballojnë financiarisht të paktën katër nga nëntë kategoritë e privimit material që lidhen me asetet, kushtet e jetesës apo aspektet financiare.²¹

Të ardhurat e disponueshme të ekuivalentuara janë të ardhurat e përgjithshme të një familjeje, pas zbritjes së taksave dhe zbritjeve të tjera, të disponueshme për t'u shpenzuar apo kursyer, pjesëtuar me numrin e anëtarëve të familjes të konvertuar në të rritur të ekuivalentuar; anëtarët e familjes ekuivalentohen ose bëhen të barasvlershëm duke e ponderuar secilin sipas moshës përmes asaj që quhet *shkalla e ekuivalentimit e OECD-së*, e cila i cakton një peshë specifike çdo anëtari të familjes. Më pas, këto mblidhen për të përfutur **madhësinë e ekuivalentuar të familjes**: 1,0 pikë për të rriturin e parë 14 vjeç e lart; 0,5 për të dytin dhe për çdo person tjetër 14 vjeç e lart; 0,3 pikë për çdo fëmijë nën 14 vjeç.

Shkalla e rrezikut të vazhdueshëm të varfërisë tregon përqindjen e personave që jetojnë në familje të cilat, në vitin aktual si dhe në të paktën dy nga tre vitet e mëparshme, kanë pasur të ardhura të disponueshme të ekuivalentuara nën pragun e rrezikut të varfërisë. Për llogaritjen e kësaj shifre, metodologjia e përdorur nga AANJ si një anketë panel studion dhe analizon të dhëna për një periudhë afatgjatë, që kanë të bëjnë me ndryshimet në nivel individual përgjatë kohës, të vërejtura periodikisht gjatë një periudhe katërvjeçare.

INSTAT ka zbatuar sistemin bazë të ESSPROS dhe modulën mbi përfituesit e pensioneve, duke prodhuar grupin e parë të të dhënave 2018-2020. Janë identifikuar 28 skema të mbrojtjes sociale dhe përfitimet e detajuara brenda çdo skeme janë klasifikuar sipas 8 funksioneve të tij. Për çdo skemë dhe në totalin e skemave janë evidentuar të ardhurat, shpenzimet dhe përfitimet sociale të klasifikuara sipas funksioneve dhe karakteristikave të tjera që kërkon metodologjia e ESSPROS. Ky sistem siguron një krahasim koherent me vendet e tjera europiane në lidhje me përfitimet sociale të familjeve dhe financimin e tyre.

Sistemi ESSPROS përbëhet nga sistemi bazë dhe nga module specifike. Sistemi bazë paraqet të dhënat për përfitimet e ofruara dhe financimin e tyre, si shpenzimet dhe të ardhurat nga njësitë që janë përgjegjëse për sigurimin e këtyre përfitimeve. Modulet përmbajnë informacion plotësues statistikor mbi aspekte të veçanta të mbrojtjes sociale (Moduli i përfituesve të pensioneve; Moduli i përfitimeve nga papunësia; Moduli neto i përfitimeve sociale). Secili modul ka metodologjinë e tij dhe bazohet në një rregullore të veçantë të Komisionit Europian. Rreziqet ose nevojat e mbrojtjes sociale i referohen funksioneve të ESSPROS që janë gjithëpërfshirëse, si aftësia e kufizuar, sëmundja/kujdesi shëndetësor, pleqëria, të mbijetuarit, familja/fëmijët, papunësia, strehimi dhe përjashtimi social. Ato nuk përfshijnë arsimimin, përveç nëse është një mbështetje për familjet e varfra me fëmijë.

ESSPROS përfshin tërësinë e politikave dhe programeve sociale që realizojnë organet shtetërore dhe private të cilat kanë si synim zvogëlimin e pasojave të varfërisë dhe përjashtimit

²¹ Kategoritë e privimit material (mungesës materiale) përfshijnë për shembull pamundësinë për të pasur një TV, makinë larëse, makinë, apo për të përballuar shpenzimet për një javë pushimi vjetor larg shtëpisë.

social në familjet dhe individët që janë më në rrezik për aksesin dhe sigurimin e një sërë nevojave dhe funksioneve të domosdoshme ekonomike dhe sociale. Këto ndërhyrje që bëjnë organet publike dhe private në drejtim të mbrojtjes sociale përfshijnë mbështetjen financiare në formën e pagesave në para kesh, shërbimet në formën e rimbursimit të shpenzimeve të bëra nga personat e mbrojtur, si dhe shërbimet në formën e mallrave që u ofrohen drejtpërsëdrejti njerëzve të mbrojtur. ESSPROS bazohet kryesisht në të dhëna administrative ku sigurimi i përfitimeve sociale realizohet përmes skemave të mbrojtjes sociale të cilat përkufizohen si një grup i veçantë i rregullave, mbështetur nga një ose më shumë njësi institucionale, që rregullojnë ofrimin e përfitimeve të mbrojtjes sociale dhe financimin e tyre.

5.1.1. Treguesit për varfërinë dhe mbrojtjen sociale

1. VARFËRIA DHE MBROJTJA SOCIALE	
TREGUESIT E BE-së PËR PËRJASHTIMIN SOCIAL	BURIMI I TË DHËNAVE
• Treguesit parësorë	
1. Shkalla e rrezikut të varfërisë sipas gjinisë dhe grupmoshës	AANJ ²²
1a. Shkalla e rrezikut të varfërisë sipas tipit të familjes	AANJ
1b. Shkalla e rrezikut të varfërisë sipas intensitetit të punës së anëtarëve të familjes	AANJ
1c. Shkalla e rrezikut të varfërisë sipas statusit të punës më të shpeshtë në tregun e punës	AANJ
1d. Shkalla e rrezikut të varfërisë sipas statusit të akomodimit/banimit	AANJ
2. Kufiri i rrezikut të varfërisë	AANJ
3. Pabarazia në shpërndarjen e të ardhurave, raporti i kuintileve S80/S20	AANJ
4. Hendeku relativ i rrezikut të varfërisë	AANJ
• Treguesit dytësorë	
5. Pabarazia në shpërndarjen e të ardhurave – Koeficienti Gini	AANJ
6. Shkalla e rrezikut të vazhdueshëm të varfërisë (50% e mesatares)	AANJ
7. Varfëria në punë (me kohë të plotë/të pjesshme)	AANJ
TREGUESIT KOMBËTARË	
1. Përqindja e transfertave sociale	AANJ
2a. Efikasiteti i transfertave sociale	AANJ
2b. Efektiviteti i transfertave sociale	AANJ

²² Anketa e të Ardhurave dhe Nivelit të Jetesës

3. Buxheti për mbrojtjen sociale	SHSSH ²³
4. Shpenzimet e ndihmës ekonomike dhe të asistencës sociale	SHSSH
5. Numri i përfituesve: shërbime rezidenciale	SHSSH
6. Numri i përfituesve: shërbime ditore	SHSSH
7. Numri i përfituesve: Komuniteti rom	SHSSH
8. Fëmijët nën kujdestari	SHSSH
9. Viktimat e dhunës në familje	SHSSH
10. Viktimat e trafikimit	SHSSH
11. Kujdesi alternativ për fëmijët 0-17 vjeç	INSTAT
12. Pensione në skemën e sigurimeve shoqërore.	INSTAT
13. Pensione sociale	INSTAT
14. Masa e pensionit mesatar mujor sipas llojit	INSTAT
15. Persona në nevojë që përfitojnë ndihmë ekonomike	INSTAT
16. Numri mesatar i përfituesve të pagesës së paaftësisë sipas llojit të paaftësisë	INSTAT
17. Institucione publike dhe private të përkujdesit shoqëror	INSTAT
18. Përfituesit në institucionet publike dhe private të përkujdesit shoqëror	INSTAT

SISTEMI I INTEGRUAR EUROPIAN PËR MBROJTJEN SOCIALE	
TREGUESIT E MBROJTJES SOCIALE_BE	BURIMI I TË DHËNAVE
Përfitime sociale sipas funksioneve	
Sëmundja/kujdesi shëndetësor	ESSPROS
Paaftësia	ESSPROS
Pleqëria	ESSPROS
Mbijetesa	ESSPROS
Familja/fëmijët	ESSPROS
Papunësia	ESSPROS
Strehimi social	ESSPROS
Përrjashtimi social	ESSPROS
Përfitime sociale sipas karakteristikave	

²³ Shërbimi Social Shtetëror

Përfitime të pakushtëzuara	ESSPROS
Përfitime të kushtëzuara	ESSPROS
Përfitime sociale sipas llojit	
Përfitime në para	ESSPROS
Përfitime në natyrë	ESSPROS
Shpenzime për mbrojtjen sociale si përqindje ndaj PBB-së	ESSPROS
Shpenzime për mbrojtjen sociale si përqindje ndaj totalit të shpenzimeve qeveritare	ESSPROS
Pesha në përqindje e mbrojtjes sociale sipas funksioneve ndaj PBB-së	ESSPROS
Sëmundja/kujdesi shëndetësor	ESSPROS
Paaftësia	ESSPROS
Pleqëria	ESSPROS
Mbijetesa	ESSPROS
Familja/fëmijët	ESSPROS
Papunësia	ESSPROS
Strehimi social	ESSPROS
Përrjashtimi social që nuk klasifikohet diku tjetër	ESSPROS
Të ardhura në fushën e mbrojtjes sociale	ESSPROS
Kontributet shoqërore	ESSPROS
Kontributet e përgjithshme të qeverisë	ESSPROS
Transfertat nga skema të tjera	
Te ardhura të tjera	ESSPROS
Moduli i Përfituesve të pensioneve	
Përfitues të pensioneve në funksionin Aftësia e kufizuar	ESSPROS
Përfitues të pensioneve në funksionin Pleqëria	ESSPROS
Përfitues të pensionit në funksionin e Të mbijetuarve	ESSPROS
Përfitues të pensionit në funksionin Papunësia	ESSPROS

5.2. Vështrim i përgjithshëm mbi treguesit e punësimit dhe aftësive për punë

Puna është e rëndësishme për njerëzit jo vetëm si burim të ardhurash, por edhe për të bërë të mundur një përfshirje më të gjerë të tyre në shoqëri. Rëndësia e jashtëzakonshme që ka punësimi për njerëzit është pranuar dhe konfirmuar përmes krijimit të një dimensionit të pavarur

të punësimit në Procesin e Përfshirjes Sociale në nivel të BE-së. Tre tregues parësorë dhe dy tregues dytësorë në nivel të BE-së janë ndryshuar me anë të një liste treguesish kombëtarë të punësimit. Anketa e Forcave të Punës (AFP) bën të mundur mbledhjen e shumicës së të dhënave të kërkuara, por jo ato rreth shkallës së punësimit sipas statusit të veprimtarisë më të shpeshtë gjatë vitit të mëparshëm, intensitetit të punës në familje, përqindjes së personave në punësim informal afatgjatë dhe përqindjes së personave të papunë që kanë hequr dorë nga kërkimi i një pune.

5.2.1. Treguesit e punësimit dhe aftësive

2. PUNËSIMI DHE AFTËSITË	
TREGUESIT E BE-së PËR PËRJASHTIMIN SOCIAL	BURIMI I TË DHËNAVE
<ul style="list-style-type: none"> Treguesit parësorë 	
1. Shkalla e papunësisë afatgjatë	AFP ²⁴
<ul style="list-style-type: none"> Treguesit dytësorë 	
2. Përqindja e të papunëve afatgjatë (në raport me numrin total të të papunëve)	AFP
3. Shkalla e papunësisë shumë afatgjatë	AFP
Treguesit kombëtarë	
1. Shkalla e aktivitetit	AFP
2. Shkalla e punësimit	AFP
3. Përqindja e të vet-punësuarëve	AFP
4. Përqindja e personave që punojnë (pa pagesë) në biznesin familjar	AFP
5. Përqindja e të punësuarve që punojnë më pak se 15 orë në javë	AFP
6. Intensiteti i punës në familje	AFP
7. Përqindja e të punësuarve në tregun informal	AFP
8. Struktura sektoriale e punësimit	AFP
9. Shkalla e papunësisë sipas grupmoshës dhe gjinisë	AFP
10. Përqindja e të papunëve që kanë hequr dorë nga kërkimi i punës	AFP
11. Përqindja e të papunëve që nuk janë të regjistruar në Shërbimin Kombëtar të Punësimit (SHKP)	AKPA ²⁵
12. Përqindja e të papunëve që janë pjesë e programeve aktive të tregut të punës	AKPA
13. Shpenzimet buxhetore	AKPA
14. Përfitues të pagesës së papunësisë	INSTAT

²⁴ Anketa e Forcave të Punës

²⁵ Agjencia Kombëtare e Punësimit dhe Aftësive

5.3. Vështrim i përgjithshëm mbi treguesit e shëndetit

Deri para pak kohësh BE-ja nuk kishte bërë përparime të mëdha në përzgjedhjen e treguesve të shëndetit, të cilët janë me rëndësi për varfërinë dhe përjashtimin social. Portofoli i treguesve parësorë përfshin dy tregues (jetëgjatësia dhe gjendja shëndetësore e vetëperceptuar sipas nivelit të të ardhurave), pavarësisht kufizimeve të njohura të këtyre treguesve. Për shembull, dallimet në jetëgjatësi mund të vijnë nga zakone të caktuara të ushqyerjes, nga pirja e duhanit ose nga dallime të tjera në sjellje që jo domosdoshmërisht janë të lidhura drejtpërdrejt me përjashtimin social në një vend. Vdekshmëria e përkufizuar në këtë mënyrë nuk është kyçe në kontekstin e përjashtimit social, siç janë shkallët e ndryshme të vdekshmërisë (dhe dallimet në gjendjen shëndetësore), sipas karakteristikave social-ekonomike.

Treguesit shëndetësorë në nivel të BE-së janë në themel të çështjeve të politikave dhe të grupeve të të dhënave, gjë që pasqyron interesin politik si dhe një grup të zgjedhur mundësish, në lidhje me treguesit që mund të llogariten. AANJ-ë përmban një modul të vogël për shëndetin, të përbërë nga 3 ndryshesa mbi gjendjen shëndetësore dhe 4 ndryshesa mbi nevojat e papërbushura për kujdes shëndetësor. Ndryshesat për **gjendjen shëndetësore** përfaqësojnë të ashtuquajturin Moduli Minimal European për Shëndetin²⁶ dhe matin 3 nocione të ndryshme të shëndetit: shëndeti i vetëperceptuar; sëmundshmëria kronike (njerëzit me sëmundje ose probleme shëndetësore afatgjata); kufizimi i veprimtarisë – aftësia e kufizuar (kufizime të vetëperceptuara afatgjata në veprimtaritë e zakonshme për shkak të problemeve shëndetësore). Të gjithë treguesit shprehen si përqindje brenda (ose si pjesë e) popullatës dhe ndarjet bëhen sipas gjinisë, moshës, statusit të punësimit, nivelit arsimor të arritur dhe grupit kuuntil të të ardhurave.

Në anketën AANJ të BE-së:

Shëndeti i vetëperceptuar përkufizohet përmes pyetjes se si e percepton një person shëndetin e tij/saj në përgjithësi, duke përdorur një nga kategoritë e përgjigjeve: shumë i mirë/ i mirë/ mesatar/ i keq/ shumë i keq.

Sëmundshmëria kronike: ky koncept përkufizohet duke e pyetur të intervistuarin nëse vuan nga ndonjë sëmundje apo problem shëndetësor afatgjatë (me një kohëzgjatje prej të paktën gjashtë muaj).

Kufizimi i veprimtarisë: ky koncept përkufizohet duke përdorur Treguesin Global të Kufizimit të Veprimtarisë (TGKV) për të vëzhguar kufizimet në veprimtaritë e zakonshme të njerëzve si pasojë e një apo disa problemeve shëndetësore. Kufizimi duhet të ketë zgjatje për të paktën gjashtë muajt e fundit. Ka tre kategori të mundshme përgjigjesh: “jashtëzakonisht e kufizuar”, “e kufizuar, por jo shumë”, ose “aspak e kufizuar”.

²⁶ Shihni: http://www.eurohex.eu/pdf/Reports_2010/2010TR4.6_Health%20Module.pdf

Nevojat e paplotësuara të vet-raportuara: Vlerësimi i vetë personit nëse ai apo ajo ka pasur nevojë për ekzaminim ose trajtim mjekësor për një lloj të caktuar kujdesi shëndetësor, të cilin nuk e ka përfutuar apo nuk e ka kërkuar për arsye financiare ose të tjera.

Anketa AANJ e BE-së mbledh të dhëna mbi dy lloje të shërbimeve të kujdesit shëndetësor: shërbim mjekësor dhe shërbim dentar.

Kujdesi mjekësor i referohet shërbimeve individuale të kujdesit shëndetësor (ekzaminimi ose trajtimi mjekësor, duke përjashtuar kujdesin dentar) që ofrohet nga ose nën mbikëqyrjen e drejtpërdrejtë të mjekëve ose profesionistëve të barasvlershëm me ta, sipas sistemeve kombëtare të perkujdesit shëndetësor.

Arsyet kryesore për nevojat e paplotësuara të identifikuar në anketën AANJ janë si në vijim:

1. Nuk i përballoja dot nga ana financiare (shumë të shtrenjta).
2. Lista e pritjes
3. Nuk gjeja dot kohë sepse isha në punë, kujdesesha për fëmijët ose për persona të tjerë.
4. Shumë larg ose nuk kam mjet transporti.
5. Frika nga mjekët (përkatësisht nga dentistët), spitalet, ekzaminimet ose trajtimet mjekësore.
6. Dëshiroja të prisja dhe të shihja nëse problemi do të kalonte vetë.
7. Nuk njihja ndonjë doktor (ose përkatësisht dentist) të mirë.
8. Arsye të tjera.

“Arsyet e lidhura me barrierat për akses” kombinojnë tri arsyet e mëposhtme: “Nuk i përballoja dot nga ana financiare (shumë të shtrenjta)”; “Lista e pritjes”; dhe “Shumë larg ose nuk kam mjet transporti”.

Mosha: mosha në kohën e intervistës.

Niveli arsimor i arritur: nivelet arsimore të arritura nga individët klasifikohen sipas Klasifikimit Standard Ndërkombëtar të Arsimit (KSNA), versioni i vitit 1997 dhe grupohen si më poshtë:

Arsimi parashkollor, fillor dhe i mesëm i ulët (ED0-2):

- Niveli 0: pa arsim formal ose arsimi parashkollor
- Niveli 1: Arsimit fillor ose faza e parë e arsimit bazë
- Niveli 2: Arsimit i mesëm i ulët ose faza e dytë e arsimit bazë

Arsimi i mesëm i lartë dhe arsim post-sekondar jo i lartë (ED3_4):

- Niveli 3: Arsimit i mesëm i lartë
- Niveli 4: Arsimit post-sekondar jo universitar

Faza e parë dhe e dytë e arsimit universitar (ED5_6):

- Niveli 5: Bachelor, faza e parë e arsimit universitar
- Niveli 6: Master, faza e dytë e arsimit universitar.

Statusi i punësimit: statusi më i shpeshtë/kryesor i punësimit (i nxjerrë nga të dhënat e vetëraportuara mbi numrin e muajve të vitit si i/e punësuar). Për shpërndarjen e të dhënave përdoren klasifikimet e mëposhtme:

- Persona të punësuar (PUN; angl. EMP)
- Persona të papunë (PAP; angl. UNE)
- Persona në pension (PEN; angl. RET)
- Persona të tjerë joaktivë (JO-AK_TJ; angl. INAC_OTH)

Grupi kuintil i të ardhurave llogaritet mbi bazën e të ardhurave totale të disponueshme të ekuivalentuara që i atribuohen secilit anëtar të familjes. Të dhënat (për secilin person) renditen sipas vlerës së të ardhurave totale të disponueshme të ekuivalentuara. Janë identifikuar katër vlera kufi (të ashtuquajturat pikat kuintile kufi) të të ardhurave, të cilat e ndajnë popullatën në pesë grupe të barabarta me nga 20% secili, si në vijim:

- Grupi i kuintilit të parë të të ardhurave të ekuivalentuara (Q0_20)
- Grupi i kuintilit të dytë të të ardhurave të ekuivalentuara (Q20_40)
- Grupi i kuintilit të tretë të të ardhurave të ekuivalentuara (Q40_60)
- Grupi i kuintilit të katërt të të ardhurave të ekuivalentuara (Q60_80)
- Grupi i kuintilit të pestë të të ardhurave të ekuivalentuara (Q80_100).

Grupi i kuintilit të parë përfaqëson 20% të popullatës me të ardhurat më të ulëta dhe grupi i kuintilit të pestë përfaqëson 20% të popullatës me të ardhurat më të larta.

Duke pasur parasysh shtrirjen e kufizuar të të dhënave të anketës AANJ të BE-së, si dhe ndikimin e konsiderueshëm që ka shëndeti mbi varfërinë dhe përjashtimin social, janë identifikuar 13 tregues kombëtarë të shëndetit. Disa prej këtyre treguesve janë në portofolin e përditësuar të treguesve të BE-së, në modulën e veçantë që quhet Moduli Minimal European për Shëndetin (MEHM)²⁷.

5.3.1. Treguesit e shëndetit

3. SHËNDETI	
TREGUESIT E BE-së PËR PËRJASHTIMIN SOCIAL	BURIMET E TË DHËNAVE
• Treguesit parësorë	
1. Jetëgjatësia	INSTAT
2. Aksesit në kujdes shëndetësor	AANJ
TREGUESIT KOMBËTARË	
1. Numri i personave me sëmundje kronike	FSDKSH ²⁸ /MSHMS ²⁹

²⁷ Shihni: http://www.eurohex.eu/pdf/Reports_2010/2010TR4.6_Health%20Module.pdf

²⁸ Fondi i Sigurimit të Detyrueshëm të Kujdesit Shëndetësor

²⁹ Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale

2. Rimbursimi për barnat e dhëna me recetë dhe pagesat e pacientëve	FSDKSH/MSHMS
3. Mbulimi me vaksinime	MSHMS/ISHP ³⁰
4. Kanceri i qafës së mitrës	ISHP/MSHMS
5. Kanceri kolorektal	ISHP/MSHMS
6. Tuberkulozi	ISHP/MSHMS
7. Shkalla e vdekshmërisë të foshnjat dhe fëmijët	MSHMS/INSTAT
8. Shkalla e vdekshmërisë së nënës	MSHMS/INSTAT
9. Numri i fëmijëve të lindur me sindromën Doën dhe me anomali kongjenitale	MSHMS/ISHP
10. Numri i rasteve të reja të kancerit të gjirit	MSHMS/ISHP
11. Numri i aborteve	MSHMS
12. Shkalla e shtrimit në spital	MSHMS

5.4. Vështrim i përgjithshëm mbi treguesit për arsimin dhe formimin

Rëndësia strategjike e arsimit për varfërinë dhe përjashtimin social theksohet në Strategjinë e BE-së 2020, ku arsimi përkufizohet si forca shtytëse e rritjes së qëndrueshme dhe investimi në arsim është një nga mënyrat më efektive për të luftuar pabarazinë dhe varfërinë. Rëndësia e uljes së nivelit të braktisjeve të shkollës theksohet si një mënyrë për të parandaluar përjashtimin nga tregu i punës, si dhe përjashtimin më të gjerë social në të ardhmen.

Në grupin e treguesve të Laeken-it për përjashtimin social, miratuar në vitin 2001, arsimi mbulohet me dy tregues: një tregues parësor (personat që e kanë braktisur shkollën herët dhe nuk ndjekin kurse formimi) dhe një tregues dytësor (personat me nivel arsimor të ulët). Përditësimi i radhës (korrik 2003) futi edhe një tregues tjetër parësor: aftësi funksionale të ulëta të shkrimit dhe leximit të nxënësve (i matur përmes testit PISA, i cili u përdor për herë të parë në Shqipëri në vitin 2000). Në vitin 2006, portofoli u përditësua me një tjetër tregues të grupit të treguesve dytësorë. Në këtë DPPS, Shqipëria do të miratojë 12 tregues specifikë kombëtarë për arsimin që lidhen me përfshirjen sociale, çka do të mundësojë një tablo më të qartë të gjendjes arsimore të popullatë. Megjithatë, mbetet problem mungesa e statistikave të përshtatshme arsimore, që sjell vështirësi në konsolidimin e të dhënave nga Instituti i Statistikave në Shqipëri dhe nga Ministria e Arsimit, si dhe mbulim jo të plotë me statistika për grupet e cënueshme, për fëmijët me probleme zhvillimore, si dhe për fëmijët romë dhe egjiptianë. Gjithashtu, ka vështirësi në kapjen e disa aspekteve të arsimit universitar, në mbledhjen e të dhënave rreth braktisjes së shkollës në arsimin e mesëm dhe në treguesit e arsimit për të rriturit (si analfabetizmi funksional tek të rriturit dhe të nxënët gjatë gjithë jetës për të rriturit), të cilët në Shqipëri nuk përllogariten. Përveç treguesve të arsimit në kontekstin e përfshirjes sociale, ka tregues edhe në kuadrin e BE-së Education and Training 2020 (Arsimi

³⁰ Instituti i Shëndetit Publik

dhe Formimi 2020). Për të monitoruar ecurinë në një sërë fushash të tjera prioritare që nuk mbulohen nga standardet krahasuese, përdoren tregues kyçë si gjuhët, aftësitë e të rriturve, mësuesit, investimet në arsim dhe formim, teknologjia e informacionit dhe komunikimit në arsim, sipërmarrja në arsim dhe AFP-ja. Disa nga standardet krahasuese të kuadrit të arsimit dhe formimit janë me rëndësi edhe për Shqipërinë. Për këtë arsye, krahas 3 treguesve të përfshirjes sociale në nivel të BE-së, janë përzgjedhur edhe tregues në nivel kombëtar që kanë lidhje me treguesit e kuadrit të BE-së “Arsimi dhe Formimi 2020”.

5.4.1. Treguesit e Arsimit dhe Formimit Profesional

4. ARSIMI DHE FORMIMI	
TREGUESIT E BE-së PËR PËRJASHTIMIN SOCIAL	BURIMET E TË DHËNAVE
• Treguesit parësorë	
1. Aftësi funksionale të nxënësve	MAS ³¹
TREGUESIT KOMBËTARË	
1. Niveli bruto i regjistrimeve (GER)	MAS dhe AKPA ³²
2. Niveli neto i regjistrimeve (NER)	MAS dhe AKPA
3. Shkalla e braktisjes së shkollës	MAS dhe AKPA
4. Numri i nxënësve të pafavorizuar në sistemin arsimor	MAS dhe AKPA
5. Aksesit në tekste shkollore falas	MAS dhe AKPA
6. Programet e arsimimit dhe rehabilitimit	MAS/DPB ³³
7. Shpenzimet për arsimin si përqindje e PBB-së	MAS

5.5. Vështrim i përgjithshëm mbi treguesit e mosplotësisit të nevojave bazë (privimi material/mungesa materiale)

Mosplotësimi i nevojave bazë është një dimension specifik i përjashtimit social në një vend të caktuar që ka të bëjë me tre grupe treguesish: treguesit e strehimit, shërbimeve komunitare, të aksesit në mallra afatgjatë dhe treguesit e plotësisit të nevojave bazë, si ushqimi dhe higjiena.

5.5.1. Treguesit e privimit material

5. PRIVIMI MATERIAL/MUNGESA MATERIALE	
TREGUESIT E PËRJASHTIMIT SOCIAL	BURIMET E TË DHËNAVE
1. Barra financiare e shpenzimeve të përgjithshme për strehimin	AANJ

³¹ Ministria e Arsimit dhe Sportit

³² Agjencia Kombëtare e Punësimit dhe Aftësive

³³ Drejtoria e Përgjithshme e Burgjeve

2. Zotërimi i pajisjeve elektro-shtëpiake	AANJ
3. Cilësia e veshjeve	AANJ
4. Përqindja e përfituesve të strehimit social	MFE ³⁴
5. Të miturit që përfitojnë nga programet sociale	MAS ³⁵
6. Buxheti për strehimin social	MFE

5.6. Vështrim i përgjithshëm mbi treguesit e të drejtave të njeriut

Të drejtat e njeriut janë një dimension specifik kombëtar i përjashtimit social dhe përfshijnë gjatë tregues, objektivi i të cilëve është të mbulojnë fusha të gjera si aksesit në sistemin e drejtësisë dhe numri i rasteve të dhunës në familje. Të dhënat zyrtare për këtë dimension të përjashtimit shoqëror janë shumë të pakta dhe raporti përdor përshkrime dhe përkufizime që nuk përkrijnë me saktësi me përkufizimin e treguesve. Qëllimi këtu është që të fillohet të merret një informacion i përgjithshëm mbi këtë dimension të varfërisë dhe përjashtimit social.

5.6.1. Treguesit e të drejtave të njeriut

6. TË DREJTAT E NJERIUT	
TREGUESIT E PËRJASHTIMIT SOCIAL	BURIMET E TË DHËNAVE
1. Numri i përfituesve	SHSSH
2. Numri i kërkesave të bëra nga gratë dhe anëtarët e komunitetit rom, komuniteti LGBTI+, gratë emigrante dhe azilkërkuuesit.	SHSSH
3. Numri i përfituesve sipas grupit	SHSSH
4. Numri i kërkesave sipas rajonit	SHSSH
5. Numri i rasteve të dhunës në familje të trajtuara nga Qendra Kombëtare e Trajtit të Viktimave të Dhunës në Familje, strehëzat, Mekanizmi i Referimit për rastet e Dhunës në Familje	SHSSH
6. Numri i fëmijëve të neglizhuar që përfitojnë shërbime mbështetëse	SHSSH
7. Përqindja e personave që zotërojnë një certifikatë lindjeje	MB ³⁶
8. Aksesit në ndihmën juridike/drejtësi	DNJ ³⁷
9. Aksesit në informacion	DNJ
10. Këshillimi ligjor	DNJ
11. Ndihma juridike	DNJ

³⁴ Ministria e Financave dhe Ekonomisë

³⁵ Ministria e Arsimit dhe Sportit

³⁶ Ministria e Brendshme

³⁷ Drejtoria e Ndihmës Juridike

12. Ndihma juridike dytësore	DNJ
13. Përjashtimi nga tarifat	DNJ
14. Numri i çështjeve penale (të përfunduara)	MD ³⁸
15. Numri i urdhrave të mbrojtjes të shkelura	MD
16. Numri i çështjeve penale	
17. Numri i çështjeve civile (të përfunduara)	MD
18. Numri i çështjeve të pushuara	MD
19. Niveli i kriminalitetit (për 100 000 banorë)	MD
20. Numri i autorëve të përfshirë në punë në komunitet	MD
21. Numri i të miturve me dënime alternative	MD
22. Numri i autorëve të mitur	MD
23. Shërbimet mjekësore dhe psikologjike	MD/DPB ³⁹
24. Shërbimet mbështetëse për të miturit e burgosur	MD
25. Të burgosurit që marrin pjesë në kurset e zhvillimit profesional	MD/AKPA ⁴⁰

³⁸ Ministria e Drejtësisë

³⁹ Drejtoria e Përgjithshme e Burgjeve

⁴⁰ Agjencia Kombëtare e Punësimit dhe Aftësive.

6. Organizimi administrativ

Në vitin 2015, Qeveria e Shqipërisë miratoi krijimin e Grupeve për Menaxhimin e Integruar të Politikave (GMIP), si një qasje novatore për të drejtuar dhe monitoruar zhvillimin e politikave, zbatimin dhe vlerësimin e strategjive, si dhe rritjen e bashkërendimit midis sektorit dhe donatorëve. Mekanizmi i GMIP-së, i cili bazohet në Sistemin e Integruar të Politikave (SIP), synon t'i japë Komitetit të Planifikimit Strategjik (KPS) dhe komiteteve të tjera qeveritare të nivelit të lartë, për shembull, Komitetit Ndërmnistror për Bashkërendimin e Integritit European, rekomandimet e nevojshme për vendimet kyçe të politikave që ndikojnë në sektorët e konsideruar si prioritarë dhe për të cilat kërkohet bashkëpunim ndërministror. Në këtë kontekst, në vitin 2015, u krijua një GMIP për sektorin e punësimit dhe atë social, i cili përfshin grupe tematike që mbulojnë punësimin dhe aftësitë, pensionet dhe sigurimet shoqërore, programe të ndryshme të ndihmës sociale dhe shërbime të kujdesit social, si dhe përfshirjen sociale. Koncepti në themel të mekanizmit të GMIP-së është t'i japë qeverisë shqiptare një sistem të integruar, gjithëpërfshirës dhe të përmirësuar për menaxhimin e ciklit të përgjithshëm të politikave në sektorët kyçe, në mënyrë që të përmbushen objektivat e programit të qeverisë dhe të përdoren në mënyrë sa më efektive dhe efikase burimet e kufizuara njerëzore dhe financiare.

GMIP përfiton nga mbështetja teknike, menaxheriale dhe administrative që ofrohet nga një sekretariat i GMIP-së. Ky sekretariat i posaçëm, me kapacitetet e duhura, është një veçori e rëndësishme e sistemit të GMIP-së dhe, krahas caktimit të kryetarit të GMIP-së, ka rëndësi vendimtare për suksesin e tij. Për ta përmbledhur, GMIP këshillon, udhëzon dhe bashkërendon institucionet e përfshira në sektorin e punësimit dhe atë social, siguron arritjen e marrëveshjeve për çështjet kyçe që lidhen me këtë sektor, miraton rezultatet e punës së realizuar nga aktorë të ndryshëm dhe jep rekomandime për vendimmarrësit në nivele të larta.

Përmbushja e vizionit për të pasur një sistem modern dhe efikas për matjen dhe monitorimin e përfshirjes sociale do të kërkojë investime të konsiderueshme për përmirësimin e kapaciteteve teknike dhe organizative të Drejtorisë së Përfshirjes Sociale dhe Barazisë Gjinore (DPSBGJ në MSHMS). Futja e sistemeve për mbështetjen e funksioneve të përfshirjes sociale në administratën publike, përdorimi i treguesve në nivel të BE-së dhe në nivel kombëtar për matjen dhe monitorimin e përfshirjes sociale si dhe përdorimi i anketave AANJ, Anketave të Buxhetit të Familjes (ABF) dhe Anketave të Forcave të Punës (AFP), dhe të statistikave të tjera nga burime administrative (ESSPROS), do të mundësojë vlerësimin e performancës dhe rezultateve të politikave. Gjithashtu, do të duhet të bëhen përpjekje për të garantuar integritimin vertikal dhe horizontal të tematikave dhe çështjeve specifike në analizën më të gjerë të përfshirjes sociale.

Një detyrë e rëndësishme në Shqipëri është pjesëmarrja në Procesin e Përfshirjes Sociale. Për të realizuar këtë gjë, nevojitet një zhvillim dhe përmirësim i mëtejshëm i kuadrit institucional për monitorimin e përfshirjes sociale. Kjo qasje duhet të mbështetet, por gjithashtu të shkojë përtej përmbajtjes së Dokumentit të Politikave të Përfshirjes Sociale (2023-2027) dhe Strategjisë Kombëtare të Mbrojtjes Sociale (2020-2023) (SKMS).

Si një strategji ndërsektoriale, SKMS është hartuar të jetë në harmoni me politikat specifike të sektorëve dhe mekanizmave institucionalë që kanë si synim të mbështesin individët, familjet, dhe grupet në nevojë në nivel komuniteti.

Për shkak të nevojës për një sistem të integruar, gjithëpërfshirës dhe të përmirësuar për menaxhimin e të gjithë ciklit të politikave në sektorët kyçë, Qeveria e Shqipërisë (QSH) ka krijuar Agjencinë Shtetërore të Programimit Strategjik dhe Koordinimit të Ndhmës (AShPSKN) për të udhëhequr hartimin, zbatimin dhe vlerësimin e politikave, për të drejtuar dhe monitoruar zhvillimin e politikave, zbatimin dhe vlerësimin e strategjisë, si dhe rritjen e koordinimit ndërmjet sektorit dhe donatorëve. Misioni i AShPSKN-së është koordinimi i ndihmës së huaj për programet dhe projektet zhvillimore, të ndihmojë strukturat vendimmarrëse në hartimin e Strategjisë Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim (SKZHI) dhe monitorimi i zbatimit të saj, ofrimi i mbështetjes metodologjike në hartimin e strategjive ndërsektoriale dhe sektoriale, me qëllim harmonizimin e tyre me SKZHI-në, monitorimin e zbatimit të tyre, koordinimin e procesit të administrimit të projekteve me interes kombëtar dhe ofrimi i mbështetjes për institucionet e administratës shtetërore me qëllim rritjen e kapaciteteve në fushën e programeve dhe projekteve zhvillimore. Kjo agjenci do të mbështesë gjithashtu procesin e integrimit në BE.

Monitorimi i përfshirjes sociale dhe përshtatja e sistemit të matjes me standardet e BE-së përfaqëson një nga kushtet për anëtarësimin në BE. Qeveria e Shqipërisë dhe Instituti i Statistikave i Republikës së Shqipërisë kanë prezantuar Anketën e të Ardhurave dhe Nivelit të Jetesës (AANJ), e cila mundëson përparimin e sistemit të mbledhjes dhe analizimit të të dhënave për situatën e grupeve dhe individëve të ndryshëm që vuajnë nga përjashtimi social dhe fillimin e procesit të harmonizimit të monitorimit të treguesve të përfshirjes sociale me vendet e BE-së.

Në përputhje me tendencat e harmonizimit me statistikat europiane, Republika e Shqipërisë realizon anketime mbi standardet e jetesës së popullsisë duke përdorur Anketën e të Ardhurave dhe Nivelit të Jetesës (AANJ). Anketa AANJ është kthyer në një burim kryesor të të dhënave për varfërinë dhe përjashtimin social dhe ka zëvendësuar Anketën për Matjen e Nivelit të Jetesës (AMNJ), e cila është përdorur për këto qëllime në të shkuarën.⁴¹ Analiza e të dhënave të AANJ-së bën të mundur monitorimin e kompleksitetit të dukurisë së përjashtimit, pra natyrën shumë-dimensionale dhe kohëzgjatjen e përjashtimit social. Kjo është veçanërisht e rëndësishme për t'iu përgjigjur siç duhet aspekteve të ndryshme të përjashtimit social dhe zgjidhjes së këtij problemi përmes ndërhyrjeve dhe politikave të krijuara për grupe të veçanta në nevojë. AANJ mundëson monitorimin e të njëjtës popullatë gjatë një periudhe më të gjatë, gjë që lejon monitorimin e statusit të grupeve dhe individëve të caktuar.

Sistemi i monitorimit të përfshirjes sociale duhet të përfshijë aspekte të ndryshme të ndarjes së të dhënave, sepse llojet dhe intensiteti i përjashtimit janë të shpërndara në mënyrë shumë të pabarabartë në kategori të ndryshme sociale. Në këtë mënyrë, do të ishte më e lehtë të

⁴¹ <http://www.instat.gov.al/media/8364/income-and-living-condition-2019.pdf>

përshtateshin ndërhyrjet dhe politikat në përputhje me karakteristikat e grupeve në nevojë. Raporti vjetor *Matja e Përfshirjes Sociale në Shqipëri* përmban kriteret për ndarjen e të dhënave: gjinia, mosha, niveli arsimor, punësimi, përkatësia etnike, statusi i personave me aftësi të kufizuara, lloji i vendbanimit, rajoni i Shqipërisë, të ardhurat, niveli arsimor i nënës, punësimi i nënës, madhësia e familjeve, numri i fëmijëve në një familje dhe izolimi fizik.

AANJ do të mbledhë të dhëna mbi të ardhurat e gjeneruara në vitin e mëparshëm kalendarik dhe kjo do të bëjë të mundur monitorimin e aktivitetit ekonomik të personave gjatë të gjithë periudhës 12 mujore. Gjithashtu, AANJ do të garantojë matje të saktë të varfërisë dhe përfundime të besueshme, veçanërisht për sa i përket periudhave kohore. Kjo anketë do të regjistrojë ndryshimet që do të ndodhin në të gjitha njësitë kampion gjatë të gjithë vitit.

Me synimin për të përmirësuar sistemin e monitorimit dhe matjen e të gjitha dimensioneve të përjashtimit social, sistemi i mbledhjes së të dhënave të mbrojtjes sociale në nivel administrativ (ESSPROS) tashmë funksionon duke u mbështetur në sistemin bazë të të ardhurave dhe shpenzimeve në fushën e mbrojtjes sociale - bazuar në skemat e mbrojtjes sociale dhe modulën për përfituesit e pensioneve, të cilat janë në përputhje të plotë me standardet e BE-së.

Përmirësimi i sistemit të statistikave dhe nxitja e bashkërendimit të institucioneve të ndryshme të sistemit janë gjithashtu parakushte për krijimin e një sistemi monitorimi funksional në Republikën e Shqipërisë dhe për harmonizimin e tij me atë të shteteve anëtare të BE-së. Të dhënat për përfshirjen sociale dhe varfërinë duhet të paraqesin një panoramë sistematike dhe të paanshme të situatës aktuale në Shqipëri dhe duhet të shërbejnë si bazë për: krijimin e një sistemi monitorimi dhe vlerësimi; harmonizimin e kuadrove ligjore dhe prioriteteve strategjike në fushat përkatëse; zhvillimin e ndërhyrjeve të ardhshme për zvogëlimin e përjashtimit social dhe uljen e varfërisë në vend.

Vizioni i një sistemi modern dhe efikas për matjen dhe monitorimin e përfshirjes sociale në Shqipëri do të arrihet përmes zbatimit të disa instrumenteve: ngritja e kapaciteteve, Struktura Burimore Teknike (SBT) me fonde konkurruese dhe rikonceptimi apo riorganizimi i proceseve.

Ecuria e matjes dhe monitorimit të përfshirjes sociale kërkon investime të konsiderueshme në kapacitete njerëzore. Ngritja e kapaciteteve teknike realizohet përmes disa mënyrave: programe trajnimi të vazhdueshme dhe të posaçme, transferim aftësish në kuadër të programeve të binjakëzimit me organizatat simotra përgjegjëse për politikat e përfshirjes sociale në shtetet anëtare të BE-së, vizita studimore në vende të tjera që po përgatisin dhe zhvillojnë instrumente dhe politika të përfshirjes sociale, rotacion në punë etj. Në veçanti, qeveria do të kërkojë mbështetje nga partnerët e saj për hartimin dhe financimin e shumë prej programeve të trajnimit.

7. Anekse

7.1. Matrica e Planit të Veprimit për Dokumentin e Politikave të Përfshirjes Sociale

Shtyllat	Afati i zbatimit					Institucioni përgjegjës	Institucionet e përfshira	Buxheti (EURO) (DPPS–5 vjet)	Buxheti PBA (2023-2025)	Buxheti i Partnerët për Zhvillim (2023-2025)	Hendeku në Buxhet (2023-2025)
	2023	2024	2025	2026	2027						
Shtylla A - Sistemet e qëndrueshme për përfshirjen sociale								1 246 000			
<p>Veprimi 1: Elaborimi i treguesve statistikorë</p> <ul style="list-style-type: none"> Krijimi i Grupit të Statistikave të Përfshirjes Sociale (GSPS); Katër takime të organizuara çdo vit; Aprovimi dhe miratimi i standardeve, përkufizimeve, i burimeve të të dhënave dhe i treguesve për përfshirjen sociale; Trajnimi i 100 nëpunësve të shtetit për matjen dhe monitorimin e 	X				Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale, Instituti i Statistikave në Shqipëri	Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale, Instituti i Statistikave në Shqipëri, Fondi i Sigurimit të Detyrueshëm të Kujdesit Shëndetësor, Shërbimi Social Shtetëror, Instituti i Shëndetit Publik, Ministria e Arsimit dhe Sportit, Ministria e Drejtësisë, Drejtoria e Ndhmës	70 000				

përfshirjes sociale;							Juridike, Ministria e Financave dhe Ekonomisë, Agjencia Kombëtare e Punësimit dhe Aftësive, dhe Ministria e Brendshme.				
Veprimi 2: Përditësimi dhe botimi i fjalorit <ul style="list-style-type: none"> • Përditësimi dhe botimi i fjalorit; • Përditësimi i fjalorit çdo 2 vjet. 		X		X	X	Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale		21 000			
Veprimi 3: Elaborimi i të dhënave administrative <ul style="list-style-type: none"> • Një audit i kryer çdo vit. • Lidhja e auditeve me treguesit në nivel kombëtar dhe treguesit në nivel BE-je; 		X	X	X	X	Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale	Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale, Instituti i Statistikave në Shqipëri, Fondi i Sigurimit të Detyrueshëm të Kujdesit Shëndetësor, Shërbimet Sociale Shtetërore, Instituti i Shëndetit Publik,	30 000			

							Ministria e Arsimit dhe Sportit, Ministria e Drejtësisë, Drejtoria e Ndhmës Juridike, Ministria e Financave dhe Ekonomisë, Agjencia Kombëtare e Punësimit dhe Aftësive, dhe Ministria e Brendshme.				
Veprimi 4: Krijimi i Strukturës Burimore Teknike		X	X	X	X	Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale	Strukturat e qeverisjes vendore dhe qendrore dhe aktorët e shoqërisë civile	1 125 000			
<ul style="list-style-type: none"> • Ngritja e një Fondi Konkurrence për të nxitur dhe mbështetur dialogun politik për çështjet metodologjike që lidhen me anketën AANJ dhe burimet e tjera të të dhënave; • Ngritja e një Fondi Konkurrence për të nxitur dhe mbështetur 											

<p>analizën dytësore të të dhënave nga anketa AANJ dhe burimet e tjera të të dhënave;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pjesëmarrja e Shqipërisë në të paktën gjashtë forume të BE-së për përfshirjen sociale deri në vitin 2030; • Krijimi i faqes së internetit për SBT-në; • Bërja funksionale e faqes së internetit të SBT-së: 												
		Shtylla B- Sistemet efektive për menaxhimin e përfshirjes sociale							385 000			
<p>Veprimi 1: Fuqizimi i rregullimeve administrative publike për përfshirjen sociale</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sigurimi i stafit të mjaftueshëm, i buxhetit të arsyeshëm të funksionimit dhe krijimi i një njësie për menaxhimin dhe koordinimin e përfshirjes sociale, që 		X	X	X			Zyra e Kryeministrit, Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale	Zyra e Kryeministrit, Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale	135 000			

<p>mundëson koordinimin dhe drejtimin efikas të njësisë;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kryerja e analizës së menaxhimit; • Përmirësimi i kompetencave teknike të stafit; • Ndjekja e njëzet kurseve të trajnimit; • Të paktën, 5 vizita studimore në shtetet anëtare të BE-së; 											
<p>Veprimi 2: Përgatitja dhe publikimi i raporteve vjetore</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hartimi i gjashtë raporteve për përfshirjen sociale në vitet 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030; • Shpërndarja e versioneve elektronike të raporteve për përfshirjen sociale në 			X	X	X	Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale	Ministritë e linjës	250 000			

mediat sociale;													
<ul style="list-style-type: none"> Shpërndarja e versioneve elektronike të raporteve për përfshirjen sociale. 													
	Shtylla C- Përmirësimi i dialogut mbi politikat							410 000					
<p>Veprimi 1: Kryerja dhe publikimi i analizës së cilësisë</p> <ul style="list-style-type: none"> Kryerja në vitin 2024 e një studimi kombëtar bazë cilësor për përfshirjen sociale në Shqipëri; Shtatë studime tematike për përfshirjen sociale; Kryerja e një studimi kombëtar cilësor në vitin 2030; 		X	X	X	X	Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale	Ministritë e linjës dhe organizatat e shoqërisë civile	200 000					
<p>Veprimi 3: Organizimi i konferencave vjetore</p> <ul style="list-style-type: none"> Organizimi i shtatë konferencave vjetore; 		X	X	X	X	Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale	Zyra e Kryeministrit, ministritë e linjës	100 000					

<ul style="list-style-type: none"> • Minimumi pjesëmarrës konferencë; 300 për • Pjesëmarrje në aktivitete ndërkombëtare; • Përfaqësimi nga të paktën 5 shtete anëtare në secilën konferencë; • Prezantimi i raportit vjetor të përfshirjes sociale në konferencë. 																	
<p>Veprimi 3: Hartimi/publikimi i strategjisë së komunikimit</p>										<p>Zyra e Kryeministrit, Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale</p>	<p>Zyra e Kryeministrit, Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale</p>		<p>110 000</p>				
<ul style="list-style-type: none"> • Publikimi i një strategjie komunikimi; • Përfshirja e analizave për përfshirjen sociale në të paktën 15 politika dhe dokumente të qeverisë; • Të paktën, 6 video të shkurtra të përfshirjes 																	

<p>sociale në masmedia dhe në internet;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Njëzet raporte në vit të masmedias për përfshirjen sociale; • Referimi në të paktën 5 raporte të BE-së i masave të ndërmarra nga Shqipëria për përfshirjen sociale; <p>Vlerësimi vjetor i strategjisë së komunikimit për të trajtuar pikat e dobëta dhe përdorimi i tij për të modifikuar strategjinë;</p>											
	Nëntotali për të gjitha shtyllat						2 043 000				
Totali i përgjithshëm i shpenzimeve të parashikura						2 043 000					
Buxheti kombëtar i qeverisë shqiptare						1 001 070					
Kontributet e Partnerëve për Zhvillim						1 041 930					

